

Iz za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARSKA

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.
Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill. "Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številke v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepijo-
nega spodaj ali
na ovirku. Ako (501)
je številka
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takoj.

STEV. (NO.) 500. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., DNE 10. APRILA, (APRIL) 1917. LETO (VOL.) XII.

Slovenskim sodrugom v Ameriki.

Vojna med Zedinjenimi državami in Nemčijo ima skoraj neizogibno tudi vojno z Avstrijo za posledico. Skoraj neizogibno — zaradi tega, ker nima Avstrija v sedanjih časih sploh nobene svoje volje, ampak mora plesati tako, kakor ji živiža berlinska vlada.

Čim se formalno izreče, da je tudi med Zedinjenimi državami in Avstrijo vojno stanje, se smatrajo vsi avstrijski državljani v Ameriki za "sovražnike". Po deklaraciji ameriško-nemške vojne je predsednik Wilson naznanil nemškimi državljanom, živčnim v tujaknjem deželi, da se jim nič ni treba bati, dokler spoštujejo zakone te dežele, ne store nobenega sovražnega dejanja in se podvržejo predpisom, ki bodo eventualno izdani.

Gotovo bo to veljalo tudi za avstrijske državljane. Vendar pa ni vseeno, kakšno je mnenje o prizadetih tujcih, živčim na ameriških tleh, sploh. Nekaj sitnega je za vse, ki so šteti med "sovražnike". Da hoče biti dežela, ki se vojskuje, varna v svojih mejah, je razumljivo. Iz njene nujne previdnosti pa lahko nastanejo za vse, ki pridejo v sum, da bi mogli biti nevarni, zadrege in velike težave.

Tudi med tukajšnjimi Slovenci je mnogo avstrijskih državljanov. Dosti jih je, ki še niso toliko časa tukaj, da bi mogli dobiti državljanstvo; drugi so predolgo čakali, nekateri si ga pa sploh niso nameravali pridobiti, ker so mislili na povratek v staro domovino. Vsi ti bodo sedaj po besedi zakona "sovražniki Amerike". In če se najde med avstrijskimi državljani sploh par norcev ali fanatikov, ki store bodisi iz neumnosti ali pa hu-

dobnosti kakšno dejanje, ki se more smatrati za sovražno, dobe tudi naši rojaki in sodrugi zaradi tega lahko največje nerodnosti. Lahko bi prišlo celo do interniranja "sovražnikov" za vso dobo vojne, o kateri še nihče ne ve, kako dolgo bo trajala.

Toda Slovenci v resnici niso sovražniki Amerike. V to deželo so prišli delat, razvijati svoje duševne obzorje, ne pa špijonirati ali izdajati. Oni niso odgovorni za dejanja gospoda Karla Habsburga in njegovih oprod. Oni niso identični s politiko avstrijske vlade. In če odštujemo številce nezavednih ljudi, ki se dajo voditi za nos od kakšne Zottijeve klike, lahko pravimo, da so Avstriji le toliko, kolikor je doslej Avstrija komandirala po slovenskih deželah. Niso pa Avstriji po svoji narodnosti, ker avstrijske narodnosti sploh ni; tudi niso Avstriji po svojih ciljih, ker hrepene po svobodi in neodvisnosti.

Slovenci nimajo nobenega razloga, da bi želeli Avstriji in Nemčiji zmagati; imajo pa tehtne vzroke, da jima žele poraz, ker je poraz nemške in avstrijske avtokracije začetek svobode nemških in avstrijskih narodov.

Zato tudi nimajo Slovenci nobenega povoda, da bi se sovražno vedli napram Ameriki. In prav zato tudi ne zaslužijo, da bi se nanje gledalo kot na sovražnike Zedinjenih držav in z njimi tako ravnalo.

V spomenici, ki jo je Jugoslovanska socialistična zveza predložila ameriški kongresu in ki se nahaja v njegovih zapisnikih, prav tako, kakor v spomenici na Internacionalno smo izjavili, da je

naš cilj v narodnem oziru jugoslovanska republika. Izza padea ruske avtokracije ne plava ta cilj v nikakršni nedosežni daljavi, ampak verjetnost njegovega uresničenja se približuje bolj in bolj. S tem jasno izrečenim ciljem nas ni mogoče smatrati za "avstrijske sovražnike Amerike."

Direktorij Jugoslovanske tiskovne družbe se je bavil s tem vprašanjem, ki je važno za tisoč in tisoč naših rojakov in sodrugov in bi za marsikatero lahko postalo usodepolno. Izhajajoč s stališča, da je v tako resnih časih naša dolžnost storiti vse, kar je mogoče v interesu in v zaščito našega ljudstva, je direktorij sklenil storiti potrebne korake, da se merodajni faktorji v Zedinjenih državah pouče o resničnem razmerju med avstrijsko vlado in slovenskim narodom ter pridejo do spoznanja, da Slovencev ni smatrati za "sovražnike Amerike". Direktorij je tudi izrekel mnenje, da se store taki koraki skupno z drugimi slovenskimi listi, ker ne ovirajo strankarske razlike take složne akcije.

Obenem se pa tudi obračamo do sodrugov, da podpirajo to delo predvsem s poukom med našim ljudstvom in da skušajo viliti treznost v one glave, ki so se pod vplivom peščice koristolovcev ogrevale in pridušavale za Habsburgovce. O treznosti in premišljenosti svojih sodrugov ne dvomimo. Gre pa za to, da se rešijo Slovenci sploh kolikor le mogoče zasledovanja. Gre za to, da so tukajšnji Slovenci skoraj izključno delavci; milijonar nima nobene izgube, če ga internirajo, pa če traja vojna tudi še tri leta; delavcu je lahko ruširano vse življenje, če je odtrgan od svojega dela in če dobi

pečat, ki zapira tudi pozneje vrata delavcu pred njim. In na tisoče delavskih družin bi lahko trpelo zaradi nepremišljenosti dveh ali treh norcev.

Treba je torej, da porabijo sodrugi svoj vpliv v tem oziru in da nastopijo zlasti med manj zavednimi krogi kot učitelji ljudstva.

Prav tako pa tudi vabimo vse sodruge, naj se še bolj vneto polotijo agitacije za svoje organizacije in časopise. Sedanji čas zahteva odprte oči, odločnost in prevdarnost. Vsak čas ima svoje posebne zahteve, in prav sedanjí čas ima zelo velike. Predvsem zahteva, da ga razumemo. To je prvi pogoj, če hočemo kdaj izvršiti svoje naloge. Naši klubi morajo sedaj postati središče, kjer si more slovensko delavstvo na podlagi dejstev in njih proučevanja vsak čas ustvariti pravo sliko. V njih mora slovenski delavec najti sveta, ki ga potrebuje. V njih se moramo pripravljati za veliko delo, ki nas čaka v porajajočem se novem svetu.

Bolj kakor kdajkoli potrebuje slovensko delavstvo v Ameriki sedaj ugleda. Zato pa potrebuje moči, ki je najde v krepki organizaciji. V sedanjosti jo potrebujemo za zaščito našega delavstva, njegovih pravic in interesov; za bodočnost jo potrebujemo, kajti mogočni dogodki pripravljajo dobo, v kateri bo imelo delavstvo mogočen glas, če bo pripravljeno.

Če bo z močno organizacijo spojeno močno delavsko časopisje, ni treba nobenega strahu. V vseh grozah sedanjosti se kakor še nikdar uresničujejo besede: Čas dela za nas!

Socialistična stranka v svetovni politiki.

Uredništvo "Proletarca" je predložilo konvenciji Socialistične stranke v St. Louisu sledečo izjavo:

Socialistična stranka je mirovna stranka; toda njen glavni cilj ni mir, temveč socializem. Ona želi mir, ki je normalno ugoden njenemu razvoju. Toda kot stranka manjšine ima le omejen vpliv na ohranitev miru; če bi bila tako močna, da bi mogla v vsakem slučaju preprečiti ali pa ustaviti vojno, bi bila logično tako močna, da bi lahko izvršila svoj program, se polastila politične moči in socializirala delovna sredstva.

Če so nasprotne sile tako močne, da izzevojo kljub vsaki socialistični opoziciji vojno in če se izkaže, da nimajo socialistične organizacije dovolj moči, da bi jo ustavile, tedaj je brezplodna negacija smrtne greh zoper sam socializem. Proletariat potrebuje za doseg svojih končnih ciljev pogojev, že v obstoječi družbi. Kadar nastane na svetu tak konflikt, kakršen je sedanjí, je za proletariat vprašanje: Kje so njegovi interesi? Kakšne pogoje more ustvariti izid konflikta za njegov razvoj?

Evidentno je, da ni za proletariat vse eno, kako se konča vojna. Cenena, ampak neresnična je fraza, da so vse meščanske vlade enako škodljive proletariatu. Med staro in novo Rusijo je ogromna razlika, tudi s stališča socialističnih interesov, dasi tudi nova Rusija ni socialistična. Brez

dvoma je na strani centralnih sil večja reakcija, kakor na strani zaveznikov. Neoporečno je izza padea ruske avtokracije nemški in avstrijski monarhizem najmočnejša trdnjava reakcije.

V interesu proletariata in socializma je, da padeta ti trdnjavi. Absurdno je vpričo tega položaja proklamirati nevtiralnost za socialistični proletariat. Socializem se ne more identificirati z zavezniki; ampak utajiti ne more, da bi bila zmaga centralnih sil, to se pravi avtokracije, silen udarec za socialistično gibanje, medtem ko ga zmaga zaveznikov zlasti izza ruske revolucije lahko pospeši.

Če je absolutno očitno, da ne more proletariat vojne ne preprečiti, ne ustaviti, tedaj je prava naloga socializma, upreti vse sile, da zagotovi delavstvu čim večji vpliv pri sklepanju miru, to se pravi pri ustvarjanju tistih pogojev, od katerih je odvisno njegovo nadaljnje gibanje in njegova končna zmaga.

Poraz centralnih sil ne bi bil poraz nemškega naroda in avstrijskih narodov, temveč le poraz avtokracije in — vsaj relativna — osvoboditev omenjenih narodov. Zmaga centralnih sil bi bila zelo lahko poraz zavezniških narodov, predvsem pa ruskega. In obnovitev ruske avtokracije bi bil strašen udarec za vso evropsko demokracijo, torej tudi za ves evropski socializem. Če je pa

res, da je socializem internacionalno gibanje, mora tak udarec reflektirati na socializem vsega sveta.

Vsa Evropa je polna nerešenih vprašanj, v prvi vrsti nacionalnih vprašanj. Eksistenca teh problemov je silno ovirala socialistično gibanje, ker so nacionalni instinkti branili delavstvu socialno spoznanje. Internacionalizem socialne demokracije ne izključuje nacionalne pravičnosti, ampak je na njej osnovan, ne le iz etičnih, ampak tudi iz zelo praktičnih razlogov. Sedanja vojna je spravila te probleme na dan, in v interesu socializma je, da se rešijo in tako spravijo nacionalna vprašanja s poti socialnega boja.

Ameriška socialistična stranka je storila svojo internacionalno dolžnost s svojo mirovno propagando, dokler se ni pokazala njena neuspešnost. Sedaj je njena internacionalna dolžnost pomagati internacionalni demokraciji. Interesi demokracije pa leže danes v porazu nemške in avstrijske avtokracije, ako ne izbruhne prej v Nemčiji in Avstriji revolucija, ki bi mogla sama opraviti to delo.

Propaganda miru "za vsako ceno" je socializmu popolnoma tuja. Marx in Engels in vsi znameniti ustanovitelji modernega, protipostopnega socializma ne vedo nič o njej. Sami so zagovarjali in zahtevali vojno, kadar je bila v interesu

demokracije. Nauk miru brez obzira na pogoje in položaj je zgolj sentimental in se zanaša v stranko od elementov, ki postavljajo druge interese nad socialistične.

Socialistična stranka je politična; to se ne pravi le, da glasuje pri volitvah, ampak da igra svojo vlogo v vsakem političnem položaju in izrablja vsako politično konstelacijo po najboljših močeh v prid proletariata. Sedanja vojna je eminentno političen proces in socialistična stranka bi žalostna abdicirala, če bi se postavila na stališče pasivne, neplodne negacije.

Iz tega ne sledi, da zapusti socialistična stranka svoje opozicijsko stališče sploh. V vojni kakor v mirni dobi mora stati na proletarskem, razrednem stališču in strogo varovati interese proletariata zoper kapitalistično izkoriščanje in zatiranje na gospodarskem in na političnem polju. Tudi protimilitaristična mora ostati kljub vojni in kljub svojemu stališču v svetovni politiki. Militarizem in orožje nista identična pojma. Vsa socialistična literatura je priča, da je bila socialna demokracija vedno antimilitaristična, a da je vedno zahtevala orožje v rokah naroda in brambovsko vzgojo ljudstva. Vsa zgodovina revolucij in posebno zoper ruska revolucija pobija na tla teorije mehkuznosti in dokazuje, da je orožje eden najvažnejših faktorjev demokracije in svobode.

Vojna je razglašena.

Od petka popoldne so Zedinjene države formalno v vojni z Nemčijo.

Tega dne, enajst minut čez eno, je predsednik Wilson podpisal od obeh kongresnih zbornic sprejeto resolucijo, ki izreka, da je med Zedinjenimi državami in Nemčijo

vojno stanje,

katero je povzročila Nemčija.

Senat je sprejel vojno resolucijo v sredo ob 11:15 zvečer. Zadeva bi se bila v senatu rešila že v tork, da je ni takrat preprečil senator LaFollette iz Wisconsinu s svojo obstrukcijo.

V sredo ob 10. popoldne se je senat zopet sešel in senator Hitechoek je predlagal, da se takoj prične z razpravo o resoluciji. LaFollette ni bil navzoč in predlog je bil soglasno sprejet. Razprava je trajala ves dan. Zagovorniki vojne in njeni nasprotniki so iznašali svoje argumente, ki se splošno znani. Bilo je pa od vsega začetka jasno, da je rezultat gotov, pa naj se govori v debati, karkoli se hoče. Vsak senator je imel že svoje mnenje in nihče ni mogel pričakovati od debate tako močnih novih argumentov, da bi bili mogli omajati že utrjene sklepe nasprotno mislečih.

S tem nikakor ne mislimo reči, da se je v tej razpravi povedalo vse, kar bi se sploh moglo reči za vojno in proti vojni. Tudi naši senatorji so večinoma ljudje srednje vrste. Prav posebnih duševnih velikankov nam ni treba iskati med njimi. Če zasledujemo vso to debato, najdemo v njej malo, zelo malo takih misli, ki bi bile zrasle na zelnih gospodov zakonodajcev samih. Vsa mnenja "pro" in "contra" so se že vse tedne premlevala po časopisju — po džingovskem in po pacifistovskem. In resnica je, da se je na eni in na

drugi strani debatiralo s precej omejenim obzorjem.

To je odsevalo tudi iz senatove debate. Na strani zagovornikov vojne so bile variacije Wilsonove poslanice še največji vrhunci elokvence, kar jih je bilo slišati; od strani nasprotnikov so se ponavljala že davno znana, več iz sentimenta kakor iz intelekta porojena gesla.

Ali če bi bil tudi prišel resnično velik državnik z izrednim govorniškim darom v to družbo, ne bi bil menda mogel izpremeniti tega, kar je bilo že davno gotovo. Senat se je sešel z namenom, da napove vojno, in izvršil je svoj namen. Sprejel je vojno resolucijo z 82 glasovi proti 6.

V ZBORNICI.

Poslanska zbornica je opravila svojo stvar v četrtek, oziroma v petek zjutraj. V četrtek ob 10. dopoldne se je pričela debata. Otvoril jo je predsednik odseka za zunanje zadeve poslanec Flood.

Razprava je bila tudi tukaj podobna senatovi. Če je na njej kaj zanimivega, je to, da so strankarske vezi popolnoma popokale. Med republikanci in med demokrati je bila večina za vojno, manjšina proti vojni. Tudi neodvisni kongresniki so bili razdeljeni.

Če se vzame v poštev, da se je o vsej materiji že v zadnjem kongresu mnogo govorilo in da je ameriški kongres splošno vajen zkratkih debat, se ta razprava lahko imenuje obširna. In sicer so nasprotniki vojne večinoma več govorili, kakor njeni zagovorniki. Očitno je, da so čutili, da se bojujejo za izgubljeno pozicijo, pa se jim je zato tembolj zdelo potrebno pokazati, da se ne ločijo od velike večine iz samoglavosti, ampak da vihté meč za svoje prepričanje.

Preiskava motive na eni in na drugi strani bi bilo odveč. Gotovo niso vsi govorniki s svojimi besedami povedali natančno tega, kar čutili in mislijo. Ameriški kongres bi lahko bil demokratičen v prav globokem pomenu te besede. Kajti ustava in splošna volilna pravica omogoča to. Pa ni, ker se večina ljudstva ne zaveda pomena političnih pravic in ker kongres vsled tega tudi ni porojen iz svobodne volje ljudstva.

O tem se bo marsikateremu volileu sedaj najbrže kaj zasanjalo. Ampak lani v jeseni bi bila morala masa misliti na to.

Sedanji kongres je po večini rezultat politične mašinerije demokratične in republičanske stranke. Povsem naravno je, da stoji tudi večina poslancev pod vplivom te mašinerije. Kjer se ne izraža ta vpliv neposredno, se pa kaže izvoljenim gospodom posredno — iz kapitalističnega časopisja.

Ta žurnalistika je skoraj vsa za vojno. Razlog je zelo enostaven: Baš tistim kapitalističnim interesom, ki so sedaj v Zedinjenih državah najmočnejši, prihaja vojna prav. Časopisje, ki služi kapitalističnim interesom, mora torej pisati za vojno; seveda je pri tem njegova naloga, da najde pravo obliko in ne pokaže resničnih namenov. Operirati mora s patriotizmom, kolikor le dopuščajo njegovi talenti, in naiven čitatelj mora dobiti vtisk, da se piše vse iz prepričanja in iz najčistejših nagibov.

Masa čitateljev ima le vtiske. Za večino poslancev so pa to — povelja. Kdor se zoperstavi tem nazorom, riskira, da ga mašina prihodnjic odvzre in da izgubi mandat.

Strah za mandate je nedvomno pri vsakem

odločevanju mogočen nagib. Prav ta strah povzroča v mnogih slučajih tudi opozicijo.

Ta in oni kongresnik odpre nekoliko oči in pride po raznih shodih in demonstracijah, včasih tudi po pismih, ki jih dobiva, do zaključka, da ne mislijo njegovi volilci tako, kakor pišejo časopisi. Iz tega sledi, da je njegov mandat bolj v nevarnosti, če uboga žurnalistiko, kakor če ravna tako, kakor mislijo njegovi volilci. Ako se mu je zadelo, da je njegov okraj proti vojni, glasuje tudi sam proti vojni.

KAJ JE HOTELO LJUDSTVO?

Nedvomno bi bilo nabolj demokratično, če bi vsi ljudski zastopniki v vsakem slučaju ravnali tako, kakor zahteva ljudstvo.

Toda priznajmo kos resnice: Dandanašnji je to velika loterija. Kako naj v sedanjih razmerah, zlasti v teh, ki vladajo v Ameriki, poslance zanesljivo spozna mišljenje ljudstva? In kje ima ljudstvo priliko, da bi si ustvarilo prepričanje, trdno, podkovano prepričanje, ki je nekaj več od površnega mišljenja?

Ameriško ljudstvo je do malega brez politične organizacije. Četudi nas to dejstvo prav nič ne veseli, moramo vendar priznati, da je socialistična stranka v tej deželi le majhna armada. Ostale stranke pa sploh nimajo politične organizacije, ker se jim zdi bolj koristno, da priganjajo volilce pri vsakih volitvah posebej na volišče.

Kako naj tako ljudstvo politično misli? Politična organizacija je politična šola. Le v njej morejo mase dobiti vpogled v svetovne in lokalne dogodke, v nasprotne interese, v vire dogajanja in nagibe dejanj. Le v njej dobe priliko, la lahko pogledajo na vsako stvar z ene in z dru-

Vojna je razglašena.

ge strani; le v njej se lahko nauče samostalno misliti. Naj je organizacija vsa polna preprirov — vsekakor je to bolje, kakor če človek enako papigi ponavlja, kar čita na vožnji v tovarno v časopisu, ali pa kar slučajno enkrat sliši od tega ali onega govornika.

Masa ameriškega ljudstva pa nima organizacije, v kateri bi politično živelo, se politično vzgajalo, debatiralo in se pripravilo in si ustvarjalo jasne pojme. Edin organizacija, v kateri bi imelo priliko zato, socialistično stranko je zanemarilo; v drugih strankah pa nočejo ničesar slišati o organizaciji.

Če torej ljudstvo nima resničnega, utrjenega prepričanja — kako naj ga poslanec spozna? Slučajni pojavi niso nikakršni dokazi. V eni dvorani zboruje, shod in preklinja vojno v dno pekla; v drugi maha množica z zastavami in zahteva, naj se marsikaj v Berlin. To so simptomi, ampak to niso nikakršni dokazi, na katere bi mogel vesten poslanec opirjati svoje mnenje. Morda je ravno ista stran, ki ima več pristašev, dobila manjšo dvorano.

Predsednik Wilson trdi, da je večina ameriškega naroda za vojno; pravi, da se je prepričal o tem.

Pacifistični poslanci trdijo, da je velika večina zoper vojno; pravijo, da imajo dokaze za to. Ni mogoče, da bi bila resnica na obeh straneh; na noben način ni mogoče.

Kdo se torej laže? Nemara nobeden ne. Prav lahko je mogoče, da sta oba globoko prepričana o svoji tretitvi. Ampak eden mora biti v zmoti na vsak način. Kdo naj to dožene?

Priznamo: V današnjih razmerah ni nobene prilike, nobene možnosti za to.

Če bi bilo vse ljudstvo organizirano, bi bila stvar drugačna. Vprašanje bi se v organizacijah lahko dalo na debato. Razpravljalo bi se o njem. Predmet bi se obrnil na vse strani. Slišali bi se argumenti in protargumenti. Člani bi dobili trdno podlago, na kateri bi si lahko ustvarili svoje zaključke. Ljudski zastopnik bi pa na ta način lahko izvedel, kakšno je v resnici ljudsko mnenje.

Pravijo, da vsega tega ni treba, ampak vprašanje vojne naj bi se dalo na splošno glasovanje, pa bi se spoznalo, kako misli ljudstvo.

Tudi to je napačen sklep, in nič ne damo na to. Namreč v sedanjih razmerah ne. Kako naj se pričakuje politično zrel sklep od politično nevednega ljudstva?

Zlasti pacifisti so si sila mnogo obljubovali

od referendumov o vojni. Mislimo pa, da bi bili baš oni pri tem najbolj razočarani. Pri referendumu bi bilo baš tako, kakor je pri volitvah. Masa ne želi tiste politike, ki jo delajo poslanci, pa jih vendar voli, medtem ko glasuje zoper tiste, ki bi delali njeno politiko. O razlogih smo že dostikrat govorili in tukaj nimamo prostora, da bi jih ponavljali. Kakor je masa volitev poslala skoraj same demokrate in republikance v Washington in izvolila Wilsona za predsednika, tako bi skoraj gotovo iz enakih razlogov glasovala tudi za vojno.

Politične pravice so le en dal demokracije; drugi del je politična vzgoja in njen pogoj je politična organizacija.

NAGIBI IN NAGIBI.

Večini poslancev in senatorjev pa sploh ni šlo za to, kaj da misli in hoče ljudstvo. Kakšni nagibi so napoliti vsakega posameznega, da je glasoval tako, kakor je — kdo bi to dognal?

Bilo bi neumno in krivično podtikati vsem, ki so glasovali drugače, kakor misli človek sam, nepošteno namene. Gotovo je na strani pro in contra veliko takega, kar se vsaj samo ob sebi dozdeva pošteno prepričanje. Ni manj pa ni gotovo, da so tudi na obeh straneh slučajji, v katerih niso izrečene besede izrekale resničnih misli, ampak so jih le zakrivalo.

Slišali smo od zagovornikov vojne marsikaj o časti Zedinjenih držav. A medtem, ko ima nedvomno marsikdo o tej časti zelo visoke, celo previseke pojme, se pozna nekaterim govorom oddaleč, da so doneče deklamacije le zakrivalo ideje o interesih velikega profita. In v takem slučaju je bila pesem nepoštena.

Človek je lahko iz sra prepričan o opravičenosti vojne. Kdo bi mogel dvomiti o poštemem nagibu, če pravi ruski revolucionar, ki se pravkar vrača iz Sibirie, da je treba komaj pridobljeno svobodo braniti zoper zunanjega sovražnika prav tako, kakor zoper notranjega?

Človek je lahko prepričan, da služi Amerika svetovni demokraciji, če se pridruži zaveznikom; ampak če to le pravi, v duši se pa veseli, da bo cvetela municijaska industrija in nosila neznanke profite, tedaj njegovo ravnanje ni pošteno.

Boj zoper prusko avtokracijo je velika reč. Vsako zmanjševanje njenega pomena kaže nerazumevanje sedanjega svetovnega položaja in nujnih pogojev demokratskega razvoja. Ampak kdor pobere iz Wilsonovega govora stavek o boju zoper prusko demokracijo kakor rozino iz poltice, vojne se pa veseli le zato, ker sovraži Nemece, ravna zoper nepošteno.

Prav tako je pa tudi z drugo stranjo. Tudi mir je velika reč. Kdo se ne bi ogreval zanj, če čuti človeško?

Toda če je gospod poslanec ves čas nameraval slediti Wilsonu, čez drn in strn, potem pa pride v svojem okraju slučajno na shod, kjer sklepa velika množica resolucije zoper vojno, pa se spomni, da so to njegovi volilci in potem pobiti v Washington glasovat zoper vojno, ne moremo imeti velikega mnenja o njegovem mirovnem prepričanju.

Če nam je kdo leta in leta zagotavljal, da je v Aziji rumena nevarnost in da proti Zedinjenim državam prelajisej napad od Japonske, za katerega se morajo pripravljati; če je kdo dokazoval in dokazoval, da ne bo miru, dokler ne napravijo Zedinjene države "reda" v Mehiki, sedaj pa išče po vseh pacifističnih knjigah "argumente" za mir, le zato, ker gre zoper Nemčijo, se ne more reči, da delujejo tukaj pošteni nagibi.

In tudi kapitalistični interesi govore vešči iz pacifizma prav tako kakor iz džingovstva. Kapitalistični interesi si pogostoma nasprotujejo. Kar je enim koristno, je drugim škodljivo, in narobe. Evropske vojne niso pozhvalili vsi ondetni kapitalisti. Nekateri je prinesla nezastiskane dobičke, drugim je ustavila kupčijo, nekatere jo ruinirala.

V Ameriki ni nič drugače. Nekateri so komaj čakali, da postane stvar resna, drugi se s trepetom vprašujejo, kaj bo. In tudi oni iščejo zagovornike. Idrali miru so pa gotovi krasni motivi za pokritje pravih namenov.

PASIVNO ODOBRENJE LJUDETVA.

Vsa debata v senatu in v zbornici nam nič kaj posebno ne ogreva krvi. Sedanji "ljudski zastopniki" niso nikakršni "ljudski" zastopniki. Nikakršne kontrole nimamo nad njimi. Njihovih nagibov ne moremo preiskavati. Le njihove sklepe moramo sprejemati, kajti izročili smo jim moč.

S tega stališča ima tudi Wilson pravzaprav res prav, če pravi: Ljudstvo je za vojno.

Aktivno morda ameriško ljudstvo ni za vojno. Če bi bilo vprašano in če bi moglo odgovoriti tako, kakor misli, bi nemara dejalo: Nočemo vojne. Nemara; nemara pa tudi ne. Kajti danes ni dokazov ne za eno, ne za drugo mnenje.

Pasivno pa je ameriško ljudstvo za vojno. To se pravi: Ono sprejme, kar se z njim zgodi.

To je pokazalo v jeseni pri volitvah.

Nič ni izgovora, da ni bila pri teh volitvah vojna na dnevnem redu. Bila je. Pa še kako je

bila! In socialisti so to pripovedovali tako glasno, da je moral slišati, kdor je le odpril ušesa.

Bolj aktualna je bila takrat pač vojna z Mehiko. In kdor hoče biti pravičen, mora priznati, pa naj stoji načeloma glede na vojno na kakršnemkoli stališču: Vojna z Mehiko je bila veliko bolj kapitalistična, kakor vojna z Nemčijo; za vojno z Mehiko je bilo veliko manj pretveze kakor za sedanjo vojno; in vojna z Mehiko ni imela za demokracijo nobenega pomena, pa naj se obrach, kakor se hoče.

Od vojne z Viljo do vojne z Mehiko je bil le korak. In vsak hip je grozil ta korak. In vendar je masa volitev glasovala za tiste stranke, ki so odobrile vse, kar se je bilo storilo zoper Mehiko.

Ampak če je bila vojna z Mehiko bolj pred očmi, je bilo vmešanje v evropsko vojno vendar tudi na dnevnem redu. Roosevelt je umaknil svoje kandidature, ker je Hughes govoril prav tako kakor on. In ker je Hughes neprenehoma napačeval Wilsona, da ni bil dovolj odločen v obrambi ameriških pravic in ameriške časti, je hodil Wilson na shode naglašati svojo odločenost.

Govorilo se je o "hyphen", o nemških glasovih, o nelojalnih glasovih. Kdo ne bi bil opazil, kam pes taeo molil? In kdor ni opazil, so mu to povedali socialisti v svojih časopisih, na tisočih shodih, v milijonih letakov.

Kljub temu so mase glasovale za demokratske in republikanske kandidate in so izvolile Wilsona za predsednika, dasi ni bilo še takrat dvoma, da dovede tak rezultat prelajisej lahko do vojne.

Sedaj je vojna dejstvo. In naj je večina ameriškega ljudstva za vojno ali zoper vojno — pasivno je bilo zanj pri novembrskih volitvah. In sodgovorno je zanjo.

Sedaj je to lahko nauk za bodočnost. Če je ljudstvo res v srečo nasprotno vojni, se vendar nič ne opravi s tem, ako se govori: "Ljudstvo je miroljubno! Ljudstvo ne mara vojne! Ljudstvo zahteva mir!"

Kongresniki mu lahko odgovorijo: "Ti si nas poslabšilo."

In Wilson mu lahko pravi: "Ti si me izvolilo. Ti si mi izročilo moč."

Ako ima to ljudstvo daj svoje volje, mora imeti tudi toliko enerziije, da jo pokaže tam, kjer je pravo mesto za to: Na volišču! In če hoče biti sposobno, da jo pokaže, se mora pripraviti za to — s politično organizacijo.

Po toči je prepozno zvoniti.

Sedaj je tukaj dejstvo, in to dejstvo neutajivo, neodvratno, se imenuje: "Vojna."

Enrico Ferri:

Socializem in moderna znanost.

Katera pot pa vodi v odpravo gospodarskega monopola in nepreglednega spremstva njegovih krivic, gorja, bridkosti in sovraštva? Pot razrednega boja, ki izvira od tod, da skuša vsak razred pridobiti prednosti in privilegije ohraniti in pomnožiti in ki kaže gospodarsko šibkemu razredu, da je treba voditi ta boj — o načinu izpregovorani kasneje — od razreda do razreda, in ne od osebe do osebe. Sovraštvo, sila in odstranitev poedincev vladajočega razreda se ne približa rešitvi vprašanja niti za las; zbudti pa reakcije splošne nejevolje proti nasilju, žali načelo človečnosti, načelo, ki ga socializem tako glasno označuje. Nasilje ne pospešuje rešitve, zakaj sedanje nenormalno stanje splošne bede in uživanja posameznikov ni posledica zle volje določenih oseb.

Tudi v tem oziru soglašajo socializem docela s pozitivno vedo, ki odreka človeku prostost volje in ki skuša doumeti vse človeško mehanje, individualno in kolektivno, kot učinek plemen in okolice.

Nasproti obema enako enostranskima teorijama, da je civilizacija izključno le učinek okolice, oziroma plemen, sem vedno, zlasti po svoji teoriji kriminalističnih faktorjev naglašal, da je rezultanta vselej skupen učinek plemena in okolice. 1)

Zločin, samomor, otrpjenje duha, beda niso posledica prostovoljne, osebne krivde, kakor uči spiritualizem, in prav tako malo je kriva prosta

volja kapitalistova, če trpi delavec pod skopno mezdo, brezposelnostjo in bedo. Vsak socialni pojav je nujen učinek zgodovinskih pogojev in okolice, in danes vpliva vsled olajšanja in pomnoženega prometa vseh dežel tudi oddaljenejši in tuji dogodki na zamotani razvoji stvari.

Ob današnji neomejeni dedni prenosljivosti in vzmogljivosti zasebne lastnine, ob trajno rastoči uporabi znanstvenih odkritij v obdelovanju sirov, pod vplivom parne sile, elektrike in rastočega izseljevanja in priseljevanja je neizogibno, da je življenje kmečkih, delavskih in obrtniških rodov in navezano z nevidnimi, trdnimi nitmi na silno svetovno življenje, ko je občutiti bombaževa, kavine in pšenične žetve daljnih dežel na vseh straneh sveta prav, kakor so premeče solnih peg faktor redno povračajočih se poljedelskih kriz, določajočih usodo milijonov ljudi.

Kako je možna v vseobsežnem znanstvenem svetovnem nazoru o enoti prirodnih sil in solidarnosti vsemirja otročja in rečna predstava o prostosti volje in o odgovornosti poedincev za usodo človeštva?

Če bi socialist izmislil in ustanovil, četudi le v domovnelne namene, industrijski zavod za zaposlenje brezposelnih in če bi proizvajal od mode odpuščene ali pa neporabljene predmete, bi priveslal vzlie vsem človekoljubnim nameram v konkurz ob tistem delovanju gospodarskih zakonov.

Pristaš socializma, ki bi hotel plačevati svojemu delavstvu dvojnjo ali trojnjo običajno mezdo, bi šel pod nič iz istih vzrokov, zakaj prodajati bi moral svoje blago z izgubo ali pa bi mu ležalo neprodano v skladiščih, če bi stala njegova cena ob enaki kakovosti nad tržno ceno. Propadel bi in ostala bi mu edina tolažba, da bi ga imenovali "dobra človeka", ime, ki je po sedanji merkantilni morali nekam dvoumno.

O merkantilni morali govorim po zgledu Letourneauja, ki razločuje v svoji knjigi "L'evolution de la morale" štiri moralne faze: Živalsko, divjaško, barbarsko in merkantilno (meščansko), ki ji bo sledila faza višje razvite morale, katero imenuje Malon socialno moralo.

Ne glede na večjo ali manjšo prisrčnost razmerja med delodajalcem in delojemalcem predpisuje njihju medsebojni gospodarski odnos sedanjih družabni red z nadvrednostnim zakonom, ki je ž njim Marx nepobitno dokazal, kako delodajalec nabira kapital, ne da bi delal, ker proizvaja delavec vsak dan mezdo presegajočo vrednost, — nadvrednost, ki zapade kapitalizmu brez truda, tudi če odštejeno od njegovega dobička resnično mezdo za tehnično in upravno delo, opravljeno v tehnični upravi.

Solnen in dežju prepuščena zemlja sama od sebe ne rodi vina, ne pšenice, rude se ne vzdigujejo same iz zemlje in kopica zlatov se ne pomnoži

sama od sebe v škrinjah kakor čreda goved na paši. Kapital proizvaja izključno le preobzraha sirov in po človeškem delu. Le ker prekopava poljedelec zemljo, rudar koplje rudo, ker streže delavec svojemu stroju, ker meša kemik svoje smolci, ker inženir konstruira mašino itd., sme računati posestnik ali kapitalist, ne da bi bil napravil kaj drugega, kot da je podedoval ali pa se "absentiral" od svojega posestva, leto za letom na produkt, ki mu ga stvarjajo v zameno za siromašno stanovanje in skop kruh drugi, često otrovani po skrnobi rizevnikov in tovarnah. Tudi ob splošni (mezzadria), ki jo slavé kot praktičen socializem, je še zmerom čudno, kako da prihaja v hišo posestnika, ki vendar ne dela, žito, olje in vino v množini, zadoščajoči za složno življenje, dočim mora zakupnik dan za dnevno trdo delati, da zasluži kruh zase in svojo rodbino. Ob splošni odpade vsaj najhujše: Negotovost vsakdanjega kruha, strašno brezposelnost, ki neprenehoma grozi mezdinim delavcem na deželi in v mestih. Toda v bistvu ostaja tudi ob tej vzorni pogodbi problem isti, in vedno odpade po deset ljudi, ki delajo in slabo živé, na enega, ki dobro živi, ne da bi delal. 1)

(Dalje.)

V Angliji je minimalna zakonita plača možna. Zakaj v Ameriki ne?

Kajzer in pruska volilna pravica.

Kajzer Viljem postaja — strmite, ljudje božji! — postaja demokratsčen. Njegovo božansko veličanstvo prihaja — slučajno baš po ruski revoluciji — do spoznanja, da v njegovih sicer absolutno popolni državi vendar ni vse še natančno tako, kakor bi moralo biti, in je zdaj pri volji, popraviti še zadnje pomanjkljivosti. Ampak — po vojni. Zdaj ni časa za to.

Velika reforma, ki jo je pripravljeno "darovati" kajzer "svojemu narodu," je reforma volilne pravice za pruski deželni zbor. Kako lepo zna njegovo veličanstvo govoriti, če je treba! Svoje misli je povedal kancelarju Bethmann Hollwegu v pismu, v katerem pravi:

"Nikdar prej se ni nemški narod pokazal tako trdnega, kakor v tej vojni. Zavest, da se bojuje domovina v bridki samoobrambi, je izvršila občudovanja vredno moč spravljalosti in kljub vsem žrtvam na bojišču in resnemu pomanjkanju doma je ostal neomajen v naporih za končno zmago.

Narodni in socialni duh sta se sporazumela in združila in to nam je dalo stalno silo. Oba sta spoznala, kar se je zgradilo v dolgih letih in ob mnogih notranjih bojih. To je bilo pač vredno bojevanja. Sijajno stoje pred našimi očmi vsa vojna dela vsega naroda.

Vam kot odgovornemu kancelarju nemškega cesarstva, in prvemu ministru moje vlade na Prus-

kem pripada, da pomagajte pri izpolnitvi zahtev te uro s pravimi sredstvi in uredite naše politično življenje v tem duhu, da se napravi prostor svobodnemu in radostnemu sodelovanju vseh članov našega naroda.

Načela, ki ste jih razvil v tej smeri, imajo, kakor veste, moje odobrenje. Zavedam se, da vztjavam s tem na poti, po kateri je hodil moj ded, ustanovitelj cesarstva, kot pruski kralj z vojaško organizacijo in kot nemški cesar s socialnimi reformami, s čimer je ustvaril pogoje, ob katerih preživi nemški narod z zedinjeno in kljubovalno vztrajnostjo do krvavo dobo.

Ohranitev vojne sile kot prave ljudske vojske in podpora socialnega povzdignjenja vseh razredov sta bila moja cilja od začetka moje vlade.

V tem stremljenju, da se vzdrži pravo ravnostezje med ljudstvom in monarhijo in posluži blaginji celote, sem pripravljeno začeti z zgradbo našega notranjega političnega, gospodarskega in socialnega življenja, čem to dovolji vojni položaj.

Medtem ko je na milijone naših rojakov na bojišču, se mora konflikt nazorov, ki je neizogibno ob tako dalekoosežni izpremembi ustave, odložiti v najvišjem interesu dcgovine do časa, ko se vrnejo naši bojevniki domov in se bodo sami mogli pridružiti posvetovanju in glasovanju o stopenjah novega reda."

Ne zna li kajzer res lepo pisati?

Vprašali boste, zakaj ni vedel ničesar o reformah pred vojno. Zakaj je prej vedno naglašal svoje absolutne pravice? Zakaj ni imel niti centralni parlament cesarstva najmanjšega vpliva na vlado? Zakaj je bila vlada vedno le njemu odgovorna in nikdar ne ljudskemu zastopstvu?

In morda se vam bo zdelo, da ne more biti odkritosrčen človek, ki je osorno vztrajal na svojem absolutističnem stališču, ki je rekrutom osebam pridigal, da morajo streljati na očeta in mater, če jim on tako ukaže, da človek, ki je socialne demokrate imenoval "vaterlandlose Gesellen" in po volitvah javno dejal, da jih bo "niederrennen," — da tak človek ne more biti odkritosrčen, če sedaj dela komplimente ljudstvu in obljublja reforme?

O, kajzer je odkritosrčen! O, kajzer je pripravljen dati reforme. O, dal bi morda še malo več kakor volilno reformo za pruski deželni zbor in reformno pruske gosposke zbornice.

Dal bi, da, izza ruske revolucije in odkar je Amerika napovedala vojno. Dal bi, da ohrani "pravo ravnostezje med monarhijo in ljudstvom."

Ampak ljubi gospod kajzer, zdaj ne govorimo več o pruski volilni reformi. To bi bilo tako, kakor če bi za kranjski deželni zbor vpeljali splošno volilno pravico, pa bi rekli: "Glejte, kakšno krasno pridobitev nam je prinesla vojna! Glejte,

za kakšen sijajen uspeh je padlo nekoliko milijonov ljudi!"

Ne, gospod kajzer, zdaj je treba napraviti konec ravnostezju med monarhijo in ljudstvom. To ravnostezje je švindele. Ljudstvo je vse, monarhija ni nič. Tu torej ne more biti ravnostezja, ampak le konec monarhije.

Ali slutite nekaj takega, veličanstvo? Ali bi radi žrtvovali pruske deželnohordske privilegije, da ohranite svoj tron? — Verjamemo! Toda za take barantije je prepozno. Zdaj se ne sprejema več mezinec, ampak hudič zahteva celo roko.

Morda je zdaj res nekoliko sitno glasovati o pruski volilni pravici. Pravite, da sedaj ni čas za to. Ampak vedno je čas za to, da dobi tron svoj breo in da odfrči krona z glave. Tudi kadar je na milijone mož na bojiščih.

Vprašajte v Petrogradu, veličanstvo. Tam vam lahko povedo, da je res tako.

Sedaj, ko se Rusi srečno iznebijo svoje dinastije in se resno pripravljajo na ureditev republiko, smo radovedni, če nas bodo naši jugoslovanski nacionalisti nehalni nadlegovati s svojimi monarhičnimi slavospevi in prestali lizati pete Petrom in Nikolajem in Aleksandrom in vsem tem kraljičkom in prinčekom. Sedaj mora pač vsakemu resnemu Jugoslovanu postati jasno, da sme biti le jugoslovanska republika cilj.

Naša majniška izdaja.

Sodrug!

Bliža se praznik zavednega delavskega ljudstva, svetovni praznik proletariata, prvi majnik. Ni ga praznika v koledarju, ki bi imel za delavstvo tako globok pomen kakor ta.

Praznik prvega majnika je določila tudi socialistična Internacionalna, o kateri vriskajo sovražniki, da leži mrtva, potepšana in onesnažena v prahu.

Prvi majnik je pa praznik te Internacionalne, in čimbolj se pehajo sovražniki, da bi jo spravili v grob, tem važnejša je naša naloga, da izpričamo njeno življenje in svojo vero v njeno neumrjost.

Praznik prvega maja je pomenljiv, kadar so časi normalni; še pomenljivejši je v dobi krize, v dobi najokrutnejših bojov, v dobi zgodovinske izkušnje.

Evropski mogotci so mislili, da uniči klanje narodov socializem. Zbudili so zavist ameriških mogoteev in tudi tukajšnji velekapitalisti, ki so izrekli že ogromne profite iz evropske krvi, bi jih radi pomnožili še z ameriško krvjo.

skanje se razlega od dne do dne glasneje, kajti udeležba Zedinjenih držav v svetovnem klanju bi pogloda dobiček brezvestnih odurohav v str-moglave višine.

Poleg tega pričakujejo veleizkoriščevalci, da bi zanesla vojna novo zmedo v delavske vrste in tudi tukaj uničila razredno zavest, o kateri sanja-jajo, da je onkraj oceana mrtva.

Čim predrzneje postajajo kapitalistične ma-hinacije, tem važnejše je, da strne delavstvo svoje vrste in okrepi svoje sile — za današnje boje in za tiste boje, ki nas še čakajo.

Prvi majnik je dan pregledovanja naših vrst. V stari domovini inajo vojaki, kadar mine zima, takozvano spomladno parado. Brigadni general pride inspicirat, pregleduje posamezne oddelke in njihov je napoved "defilirajo" čete pred njim.

Dne prvega majnika pregleduje zavedni proletariati sam svojo vojsko, da pozna, ali je naza-dovala ali napredovala, pa tudi zato, da pokaže tistim, ki so mlačni, svoje življenje in naraščanje svojih vrst. Prvi majnik je agitatoričen dan dne vabimo v svoj zbor tovariše, ki spadajo vanj, pa so še izven njega.

Prvi majnik se torej popolnoma razlikuje od vseh, drugih praznikov; delavstvo, ki ga praznuje dalevske Internacionalne; s praznovanjem tega opravlja s tem veliko delo, poma-ga jačati proleta-rsko armado in pripravlja ta socialistični zma-gi, socialistični bodočnosti človeštva.

Direktorij Jugoslovanske tiskovne družbe je skenil, da doprinese po najboljši moči svoj delež za praznovanje tega dneva in da stori letos v tem oziru nov korak, želeč, da čim boljše ustreže sodrugom in da obenem čim krepkeje podpre na-men tega praznovanja.

Izdal bo letos poseben SLAVNOSTEN MAJSKI LIST neodvisen od "Proletarca." Ta tiskovina bo urejena v obliki revije (ma-gazina) v velikosti 11.5 krat 8.5 palcev. Oblika bo

torej enaka znani reviji "Čas". Obsegala bo najmanje 16 strani Če se pa dobi vsaj za tri strani oglasov, bo šestnajst strani samega čtiva. Izdaja bo bogato ilustriran.

Ureditev poskrbi uredništvo "Proletarca", kar daje gotovo vsem naročnikom jamstvo, da dobe lepo izdajo, ki bo dostojna delavskega pra-znika in gotovo zadovoljijo vse čitatelje. Kolikor je ležeč na upravištvu, bo tudi ono vse storilo, da se izpolnijo vse upravičene želje.

Ta izdaja izide poleg "Proletarca" k izide redno brez obzira na slavnostni list. Naročniki torej dobe tudi za 1. maj redno "Proletarč-čev" številko. Kdor želi slavnostni list, ga mora naročiti.

Kakor so doslej slovenski delaveci v Ameriki pridno segali po "Proletarčev" majniški izdaji, upamo, da posežejo tudi po letošnjem slavnostnem listu. Če se obnese ta poizkus, postane majski list redna institucija in se bo izdal vsako leto. Z o-zirom na veliko draginjo, ki se je lotila vseh ti-skarskih proizvodov, se direktorij sicer zaveda te-žave te naloge; pričakuje pa uspeh, ker je prepri-čan, da ustreže s to izdajo željam najširših delav-skih krogov.

Vsak sodrug, kdor smatra boj proletariata za osvoboditev izpod kapitalističnega jaruga resno, nam bo gotovo pomagal s pridno agitacijo za raz-širjenje te izdaje, ki bo vsakemu odjemalcu lep spomin.

Cene slavnostnega lista so sledeče: Posamezen iztis \$0.10 10 iztisov 0.95 25 2.25 50 4.50 100 8.00 250 19.00 500 35.00 1000 60.00

Majski slavnostni list izide sredi aprila in prosimo vse organizacije kakor tudi posamezne odjemalce, da se čimprej naroče. Na vsak način pa morajo biti naročila najkasneje 12. aprila v rokah upravištva. Z ozirom na velike stroške nam ne bo mogoče tiskati več iztisov, nego jih bo naročenih; kdor se prekasno oglasi, mu torej ne bomo mogli postreči.

Vsa naročila sprejema upravištvo "Prole-tarca." Da bo izdaja zelo primerna za agitacijo, nam ni treba naglašati. Izpolnite in izrežite ta kupon, ter ga nam pošljite!

Upravištvu "PROLETARCA" 4008 W. 31st St., Chicago Ill. Pošiljam..... dol..... cent. za ..... iztisov majskega slavnos-tnega lista. Pošljite na naslov: Ime ..... Ulica ..... Mesto in država .....

Kadar bo vojna končana, še dolgo ne bodo končane njene strašne posledice.

Barbarstvo sedanje vojne ni nič manj ostud-no, ker se sklicujejo cesarji in kralji pri tem na Boga.

Spomin na pariško komuno.

O 18. marcu, tistem dnevu, ki je spraval re-volucijo v tek, poročá Lissagaray v svoji "Zgo-dovini pariške komune" sledeče:

Dne 18. marca, ob 3. zjutraj so se razdelile kolone na vse strani, proti chaumontskim gričev, v Belleville, v Faubourg du Temple, proti Bastil-li, ki mestni hiši, na trg St. Michele, proti Luxem-bourgu, v 13. arrondissement, proti Dome des In-valides. General Susbielle je marširal z dvema brigadama, približno 6000 moč, proti Montmar-tru. Vse je bilo tiho in pustó. Brigada Paturel je brez udarca z mečem zasedla mlin v La Galette. Brigada Lecomte je doseglá solferski zvoni in je zadelá le na eno stražo, Turpina. Ta je nastavil bajonet, žandarji so ga pobili, pohiteli proti stra-ži v Rue des Rosiers, ko naskočili in vrgli stražne gardiste v klet solferskega stolpa. Ob 6. se je izvršil napad. Povsod so kanone enakomerno na-padli. Vlada je triumfirála na celi črti in d'Au-relles je poslal časopisom zmagovalno proklama-cije. Manjkalo je le konj, da bi bili odpeljali plen, Vinoy je skoraj pozabil nanje. Šele ob osmih so zapregli nekoliko topov.

Medtem so se zbudila predmestja. Trgovine so se odprle, pred mlekarškimi in vinskimi proda-jalnimi so ljudje govorili tiho, kazali so si voja-ke, mitraljeze, ki so bile namenjene proti ljud-stvu prijaznim delom mesta, in še moker, od Thiersa in njegovih ministrov podpisan plakat. Ta je govoril o zaprtih kupčije, o prekljicanih na-ročilih, o pregnanih kapitalih.

"Pariški prebivalci, v Vašem interesu je vla-da odločena nastopiti. Naj se ločijo dobri meščani od slabih, naj pomagajo javni oblasti. Republikí samí izkažejo s tem službo." tako se govorili gos-podje Rouger Quartier de Larcy, Dufaure in drugi "republikanci." Proklamacija se je zak-ljučila z decembrsko izrazo: "Krivičnega izročeni pravici. Red se mora vrniti popolnoma, trepotno, tako, da bo neporašljiv."

Govorilo se je o redu; to je bilo znamenje, da bo tekla kri.

Žene so, takor vedno v naših velikih dneih, prve nastopile. Ženske 18. marca, utrjene od oble-ganja — saj so bile nosile dvojno breme bede — niso čakale na svoje može. Obstopile so mitra-ljeze in nagovorilo topničarje: "Sramota je; kaj delaš tukaj?"

Vojaki so molčali. Tupatam se je oglašil kak-šen podčastnik: "Idite, dobre ženske, pojdite od-tod!" Ali glas ni bil surov; ženske so ostale.

Tisti čas je odkorakala pešice nacionalnih gardistov proti straži v Rue Doudeauville. Tam so našli dva hobna, ki nista bila prevrtana, in so zabobnala alarm. Ob osmih jih je bilo tristo moč, offeirjev in gardistov, in odkorakali so po Bou-levard Ornaño. Spotoma so srečali oddelke voja-kov 88. polka in so jih s klicem "Živela republi-ka!" potegnili s seboj. Straža v Rue Dejean se, jim je pridružila; vojaki in gardisti pomešani so z dvignjenimi puškinimi kopiti odkorakali po Rue Muller, ki drži proti gričev, katere je s te strani

zasedlo moštvo 88. polka. Ko so videli svoje tova-riše med gardisti, so jim mahali z rokami, češ da naj pridejo, da jim dajo prost prehod. General Lecomte, ki je opazil njih gibanje, jih je dal na-domestiti z mestnimi seržanti in je prebegle po-metal v solferski stolp z besedami "Vaš račun je napravljen." Mestni seržanti so oddali nekol-liko strelcv, gardisti so odgovorili. Naenkrat je prihru-melo veliko število nacionalnih gardisto- s kopiti navzgor, ter mnogo žensk in otrok z dru-ge strani Rue des Rosiers. General Lecomte, ves obkrožen, je trikrat ukazal streljati. Njegovo moštvo se ni gnilo in je držalo puške na tleh; množica se je približala, začelo se je fraternizira-nje, Lecomte in njegovi oficirji so bili prijati.

Vojaki, katere je bil pravkar zaprl v stolp, so ga hoteli ustreliti. Nacionalni gardistom se je posrečilo, da so ga iztrgali in s težkim trudom — množica je namreč mislila, da je Vinoy — so ga spravili v Chateau Rouge, kjer je bil generalni štab nacionalne garde. Tukaj so zahtevali od nje-ga ukaz, da se izprazni griči; podpisal je brez pomisleka. Ta ukaz se je takoj naznanil čast-nikom in vojakom v Rue des Rosiers. Žandarji so izročili svoje puške in so celo klicali "Živela re-publika!" Trije slepi strelci iz topov so naznanili, da so griči zopet zavzeti.

General Paturel, ki je hotel odpraviti v mli-nu LaGalette vpljenje kanone, je zadel v Rue Lepic na živo barikado. Ljudstvo je ustavilo ko-nje, prerezalo vrvi, pridobilo topničarje zase in

pravilo topove nazaj na njih mesto.

Na Place Pigalle je dal general Susbielle streljati na množico, ki se je bila nabrala v Rue Houdon. Preplašeni loveci so potegnili konje na-zaj in ljudstvo se ji mje smejalo. Nekí kapi-tan je skočil z dvignjeno sabljo naprej, ranil ne-kega gardista, in je padel, prevrtom od kroglaj. General je zbežal. Žandarji, ki so začeli streljati izza barikad, so bili kmalu pregnani. Jedro voja-štva je prestopilo k ljudstvu.

V Belleville, na chaumontskih gričih, v Lu-xembourg, povsod so regularni vojaki fraterni-zirali z množico, ki je prihitela, čim je začela prvi hrup.

Ob enajstih je odbilo ljudstvo napad na vseh točkah, ohranilo skoraj vse svoje kanone — pre-prega jih je odpravila le deset — in dobila na ti-sose pušk. Vsi bataljoni so bili sedaj na nogah; ulični tlak po predmestjih so trgali.

Od šestih zjutraj je dal d'Aurelles po osred-njih okrajih zaman bobnati alarm. Bataljoni, ki so bili prej do kosti vdani Trochuju, niso postavi-li po dvajset moč, ko je zadel klic. Ves Pariz je, čitajoč plakate, dejal: "To je vlađni prevrat!"

*) Ta ukaz, ki je zabičal četam, da naj defilira-jo skozi nacionalno garčo, je bil neki kapitan sestavil s svinčnikom. Lecomte ga je prepal s peresom, ne da bi bil izpremenil le eno besedo. Vojno sodišče je utajilo to dejstvo, da bi bilo po-zvidnilo tega generala, ki je tako majhen umrl.

IVERJE.

Ameriška vlada je po razglasu vojne zasegla vse nemške ladje, kar jih je bilo od izbruha cv-ropskega konflikta tukaj interniranih. Vseh sku-paj je v različnih lukah, največ v New Yorku, bli-žu sto. V newyorškem pristanišču so jih zaplenili sedemindvajset, med njimi veliki "Waterland", ki ima 54.000 ton. Skupaj imajo te ladje čez 275.000 ton in cenijo jih na blizu 50 milijonov dolar-jev. Tisočpetsto častnikov in moč so prepeljali pod vojaško stražo na Ellis Island. Enako se je postopalo v Bostonu, New Londonu, Baltimore, Philadelphia, New Orleansu, Newport News, Pensacola, Jacksonville, Wallington, Portland, San Francisco, Seattle in Savannah. Pravijo, da to ne pomeni konfiskacije ladij, ampak vsaj za sedaj le varnostni ukrep. Odprto je še vprašanje, če naj vzame vlada ladje v porabo in po vojni plača za-nje.

Poročila pravijo, da je vsaka ladja kolikor to-liko poškodovana. Sicer pa tudi vsled dolgega le-žanja v lukah niso takoj za rabo. Vendar mislijo, da bi se jih mnogo v treh ali štirih mesecih lahko spravilo v službo.

Pomožno križarko "Cornoran", ki je ležala v luci Apra na otoku Guam je lastno moštvo po-glualo v zrak, ko je prišel ameriški oddelek, da ga zaseže. En častnik in en moč sta bila pri tem ubi-ta, pet moč pa pogrešajo. Dvanajst častnikov in 321 moč so vzeli v vojno ujetništvo. Vse ostale po-možne križarke, dve v havajski luci, dve v Phila-delphiji in ena na Portoriko, so se mirno vdale vlađnemu ukrepu.

Vojna je resna reč. In kadar postane vojna neizogibna, bi človek pričakoval, da bo vtisk tega — kakor je Wilson sam dejal — tragičnega koraka vseskozi resen. In edino resnost bi bila v fak-tem slučajna primerna patriotizmu, o katerem se v teh dneh toliko govori in piše, da mora postati

že beseda sama tudi tistemu banalna, komur je sicer srce hitreje bilo, čim jo je lj slušal.

Toda kar se sedaj uganja z patriotizmom in v imenu patriotizma, je vse, le resno ne. Prav ti-sti, ki največ govore o patriotizmu in se pri vsa-kem dejanju nanj sklicujejo, ga v resnici najbolj profanirajo. Kaj se na primer počenja z ameri-ško zastavo?

Mi ne spadamo med tiste, ki vidijo v kateri-koli zastavi kos božanstva, pa tudi ne med tiste, ki si domišljajo, da pravijo kdove kaj velikega, če imenujejo zastavo zaničljivo "kos pobarvanega platna." Tudi socialist ne mara, da bi se tako go-ovorilo o rdeči zastavi. Vsak simbol ima svoj po-men, in v tako resnem času bi moral biti tudi po-men zastave resen. Kje pa ostaja resnoba, če vidi-te ogromne ameriške zastave v — izložbenih oknih prodajaln, kjer ne morejo pomeniti nič drugega, kakor reklamo?

V nekaterih mestih so se gostilničarji zavzeli, da ponečejo z jedilnih listkov vse, kar je nemškega. Tako na primer ne bo človek v elegantni res-tavraciji, downtown v Chicagu mogel več naroči-ti "Gedaempfte Rinderbrust", in če bo natakar vprašal, kakšen krompir želi k steaku, naj mu ni-klar ne pride na misel, da bi zahteval "german fried"; kajti s tem si nakopleje sum, da je "so-vražnik Amerike". Kako bodo prekrstili "Wiener Schnitzel," še ne vedo; ampak Schnitzel ne sme ostati!

To se pravi delati farso iz amerikanizma. Je že res, da so uganjali podobne neumnosti po iz-bruhu vojne tudi po Evropi, zlasti v Nemčiji. To-da če se vedno naglašá ameriška demokracija in naprednost, ne bi bilo treba pomenati največjih neumnosti iz Evrope. Wilson je dejal, da se boju-jejo Zedinjene države proti nemški avtokraciji, pa ne proti nemškemu narodu in menda tudi ne proti — nemškimi žniclom.

Z Dunaja poročajo, da sta bila ravnatelja

Dunajske depozitne banke dr. Franz in Freund, katerima so se očitale velike sleparije pri doba-vah za armado, obojeha, vsak na devet mesecev ječe in Franz na 25 tisoč, Freund pa na 15 tisoč kron globe. Nad obema so, kakor je znano, trije ministri držali svoje zaščitne roke.

Natančnejšega o teh sleparijah se nič ne po-roča. Ampak že to, da je prišla stvar na dan, da se je vodila sodniška preiskava in da je zadeva povzročila ministrski škandal, dokazuje, da ni šlo za malenkosti.

Evropski monarhi so bili vsi tako previdni, da so naložili vsak nekaj denarja izven dežele, tako da jim vendar ne bi bilo treba kruha stra-dati. Če bi prišlo še drugim narodom, kaj tako predrznega na misel kakor Rusoim.

Mi smo mehkega srca in imamo sočutje tudi s-to gospodo, ki je sedaj še "po milosti božji." Vedno smo bili zoper smrtne kazni in niti za te hudodele ne bi predlagali izjeme. Priporočali bi celo naj se ji mdovali, da pobere svoje "prihran-ke". Toliko jih je že, da bi si z njimi lahko kupili kakšen otok, čimbolj osamljen, tem bolje. Tam bi lahko cele dni s kronami na glavah sedeli na tro-nih. Nekoliko submarink bi lahko opravljalo "častno stražo". Da bi imeli gospodje tudi kaj dohodkov, bi pa predlagali, naj se potnikom, če plačajo primerno vstopnino, dovolj, da pogledajo penzionirana veličanstva. Marsikoga bi to utegni-šo zanimati, kajti lahko pride kmalu čas, ko bo mogoče "kralja" ali "cesarja" videti le še na sli-kah in v komediji.

Dokler bodo živi, ne bo gospodom majeste-tam niti treba, da bi si sami snažili čevlje. Toliko lakajskih duš je še na svetu, da jim bodo vsak dan magari oblazili škornje. Te si lahko vzamejō s seboj v muzej.

In če popade bivše gospodarje sveta "vojni

duh", si lahko pomagajo. Stepo se lahko med sa-bo, in če se junaško vsi vzajemno pobijejo, vz-amejo vse svoje križe in ordne lahko s saboj v grob.

Razne vesti iz Evrope govore o tem, da išče Bolgarska separaten mir zaveznički. Radi verja-memo v tako željo. Tu so trije faktorji: Prvi je bolgarski narod. Ta sploh ni žel rad na vojno; a če je začetkoma macedonsko vprašanje in po bal-kanski vojni izgubljena Dobrudža vplivala, ne more danes nihče razumeti, kaj bi mogla Bolgarska še pridobiti. Drugi je vlada. Ta je imela svoje poli-tične račune, a tudi ona ve, da je svota dosežena. Teritorialno ne more nič več pridobiti, pač pa bi, če se vojna sreča zasueče, lahko zopet kaj izgubi-la; ruskega imperializma se ji pa tudi ni treba več bati, odkar je padel njegov glavni predstavn-ik carizem. Tretji faktor je kralj Ferdinand, ki se rajši imenuje carja. On je sicer zelo vdan gos-podu Viljemu Hohenzollernu, toda prokleti rde-či dogodki v Petrogradu so tudi njega zbodli v nos in najbrže gleda že sam malo sumljivo na "svoje" bajonete v narodovih rokah.

Verjetno je, da bi se dalo z zaveznički govo-riti in da bi Bolgarska kaj pridobila, če bi sedaj sklenila mir. V Londonu, Parizu in v sedanjem Petrogradu niso tako krvoločni kakor naši "ju-goslovanski" šovinisti, ki so kar zatajili jugo-slovansko Bolgarov in zahtevajo zdaj "kazni" zanje.

Položaj bi bil torej za separaten mir ugoden, če — bi olgari mogli ravnati, kakor bi sami ra-di. Toda zdaj so v takem položaju kakor Nestro-jev junak, ki je tarnal: "Vjel sem vjetnika, pa me sedaj ne izpusti." Na Rumunskem je nem-ška armada, v Turčiji je turška armada, Bolgar-ska je pa med obema. Naj se drzne sklepati sepa-raten mir brez dovoljenja Nemčije!

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Izjava vsaki Torek.

Lastnik in urednik: Jugo-slovenska delavska društva v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi kvartalnih je poleg novega nasnaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe

Frank Udovich, 1643 Blue Island Av., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 4908 W. 31. STREET. CHICAGO, ILLINOIS

ČAS ZA JAVNO LASTNINO.

Vojna je poučila dežele v Evropi o neprecenljivi važnosti javne lastnine. Železnice, jame, munijske tovarne in vsakovrstne druge naprave so prešle v državno režijo. Ali preden so se vlade odločile za vse te korake, so pretrpele ogromno škodo in so plačale milijone "učenice". Amerika je vse to lahko spoznala in zdaj lahko porabi vse te izkušnje, ki je niso veljale niti centa. — Socialistična zahteva, da naj postanejo prometna sredstva in važne industrije javna last, še nikdar ni bila tako akutna, kakor je sedaj. Ali naj preizkusijo Zedinjene države vse, kar je preizkusila Evropa, preden store, kar bodo morale storiti, kakor je morala storiti Evropa?

Modernna vojna je ogromno podjetje, ki se ne more voditi v takem razmerju kakor na primer ameriška vojna za neodvisnost. Njene zahteve in naloge presegajo moč privatne industrije in privatnega prometa. Če so se Zedinjene države odločile za vojno, morajo skrbeti, da bo za vojno potreben aparat v vsakem oziru uspešen in da funkcionira vse dovršeno. Kajti vsaka pomanjkljivost lahko povzroči velike denarne izgube in — kar je še važnejše — velike izgube človeškega življenja.

Privatni kapitalizem je nespособen, povsem nezadostno organiziran, da bi izpolnil vse ogromne naloge, ki jih vojna nalaga deželi. Centralizacija, ki je pogoj uspešne organizacije se more izvršiti le, če se uveljavlja načelo javne lastnine.

S tem je združen še drug, jako važen moment. Le če ima vlada železnice, ladje, municijo in druge tovarne v svoji režiji, le če prevzamejo občine pekarne, mesnice i. t. d. v svojo upravo, morejo producirati tako, da ni treba metati privatnim spekulantom in oederuhom ogromnih profitov v žrelo. Z lastno režijo lahko vlada regulira plače delavstva časovnim potrebam primerno, povrh si pa lahko prihrani tisti denar, ki ga bo v vojni dobi krnavo potrebovala. Bil bi neodstuden greh politični brezdanzje malhe nenasilnežev z ljudskimi milijardami in potem o-ropani narod zadolžiti pri tistih nenasilnežih. Nihče ne bi mogel zagovarjati tega, da bi se narod zavezal na dolgoletno plačevanje obresti od kapitala, ki bi moral biti po vsej pravici narodov kapital.

Vojna mora gledati, da doseže cilje, za katere je bila začeta; to so interesi, na katere se mora ozirati. Če stoji kapitalistični interesi na poti, jih mora energično odpraviti. Na poti pa ji resnično stoji, ker ovirajo enotnost akcije, izrabo vseh virov in ohranitev ljudskih sil.

Če se je ta vojna pričela iz razlogov in za cilje, ki jih je navedel predsednik Wilson v svoji poslanici, in ne za kapitalistične interese, kakor misli Wall Street, tedaj mora vlada brez obzira na kapitalistične profite začeti nemudoma za rešitvijo tega vprašanja, da ne bo treba Ameriki kakor prej zaveznikom tritati čas s tem, da mora popravljati grehe, katerih ne bi bilo treba.

Razredni boj v vojni dobi.

Vojna je. Do tega trenutka še ne vemo posebno natančno, kakšna bo ta vojna. Predsednik je sicer v svoji poslanici povedal, kakšen pomen imajo njegovi predlogi, vendar se pa ne more trditi, da je to jasen vojni načrt.

Ampak — vojna je. In to zadostuje, da bomo od vseh strani slišali večalimanj deklamatorične kliče po "slogi vsega naroda." To se razlaga v tem zmislu, da se mora vpricho zunanega sovražnika prenehati domače strankarstvo. Neizrečem, a globokejši pomen tega kliča je pa prenehanje razrednega boja.

"Zdaj ne gre za vprašanje, kdo je bogat, kdo siromašen, kdo je podjetnik, kdo delavec; zdaj moramo biti vsi Američani in nič drugega ne, kakor Američani."

Naravno je, da se bo ta zahteva podpirala z vsakovrstnimi "argumenti." Kajti "argumente" za take ljudi, ki sami malo sodijo, ampak si dajo radi sugerirati tuje misli, se najde dovolj za vsako reč in za vsako trditve. Toda naj se nanese takih argumentov cel hrib, vendar ne morejo dobiti veljave, dokler stoji proti njimi neizprosnih zakoni logike in nujnosti.

Lahko se strinjamo z onim delom zahteve, ki pravi, da moramo vsi biti Američani. Tej zahtevi sami na sebi ni nič ugovarjati. Kafer nima razloga, da bi utajil svoje kaferstvo; Američan ne more imeti razloga, da bi utajil svoje američanstvo, pa naj je posledica njegovega rojstva, ali pa njegovega prostega izbora. Le fantastični komopolisti, ki si kontruirajo svetove v ideji, namesto da bi študirali in spoznavali resnični svet, taje obstanek narodov, kakor taje sploh dejstva, ki kvirajo njihove utopične račune.

Vsi smo Američani — to je v redu. Ampak v neresnicio se prevrne stavek, čim se nadaljuje tako: "— in nič drugega ne."

Wilson je Američanec; ampak on je tudi predsednik Ameriških zedinjenih držav. In on je edini Američanec, ki more to reči o sebi. Kot predsednik ima veliko oblast, katere nima noben drugi Američanec. V tem je gotovo zelo velika razlika, ki je tudi vojna ne izpremeni.

V Ameriki imamo toliko ver in cerkva, da jih je komaj prešteti. Druga nasprotuje drugi. Med skrajnimi krili so nasprotja neizmerna. Kako naj se na primer pristaš napredne eksaktne znanosti strinja s kakšnim mračjaškim Volivo, ki izganja hudica in razglašja darvinizem, astronomijo in geologijo za Satanovo iznajdbo?

Vojna je, all right. Ampak ta nasprotja bodo vendar obstajala nadalje. Kako naj bi se tudi spravila s sveta? Ali je mogoče pripraviti Billy Sundayja do tega, da opusti svoj humbug? Ali naj pa biolog zavrzje vse znanstvene dokaze in rezultate?

Še tisoč drugih nasprotij bo obstajalo med vojno nadalje, kakor so obstajala pred vojno. Kako bi moglo izginiti ravno razredno nasprotje?

Zgradba družbe je ostala v Zedinjenih državah popolnoma neizpremenjena. Kakor včera, takoj imamo tudi danes na eni strani velekapitaliste, na drugi proletarijat; vmes pa plavajo takozvani srednji stanovni različnega kalibra, ki ne vedo prav, kam bi se postavili in kam jih pojutršnjem vrže razvoj.

Z razredi obstajajo pa tudi interesi nadalje. In med interesi ostane nasprotje.

Razredna sloga, ki jo zahtevajo s sladkimi besedami, bi bila mogoča le na ta način, da se žrtvujejo eni interesi drugim.

Toda — kateri naj se žrtvujejo? Mi bi bili popolnoma zadovoljni, če bi kapitalistični entuziazem tako vzkipeł, da bi gospodje Morgani, Rockefellerji, Garyji i. t. d. dejali: "Kdaj moramo biti vsi Američani. Ker pa ovirajo naši interesi interese ogromne večine v Ameriki, smo pripravljene iz čistega patriotizma žrtvovati te interese. Naše tovarne, jame, železnice, naša pospevta, naše banke so povsem na dispozicijo ameriškemu narodu; s tem potegnemo svoj vpliv tudi iz politike in prepustimo narodu, da si bomo svobodno organizira svojo administracijo. Z naprej smo vsi Američani, vsi enakovrni."

To bi bilo patriotično. To bi hipoma ustvarilo slogo skoraj vseh Američanov. Kajti absolutna sloga vseh brez izjeme je pretiran, utopičen absolutizem.

Toda kdo ima v sebi sploh toliko optimizma; da bi pričakoval od gospodov kapitalistov tako patriotično navdušenje, tako patriotično požrtvovalnost? Že zato je ni mogoče pričakovati, od števil par belih vrst, ki jih je treba iskati s sve-tilkjo, ne razumejo socializmu le svoje osebne nesreče, temveč tudi pogubo družbe, kaos anarhijo.

Z žrtvijo kapitalističnih interesov torej ni nič.

Ostala bi le žrtev delavskih interesov. Razume se, da mislijo, pridigarji razredne sloge res le nanja.

Toda s čim naj se utemelji, s čim opraviči zahteva take žrtve? Ako ne najde kapitalistični razred razloga za svojo samopožrtvovalnost, ni mogoče najti razlogov za žrtev delavskih interesov.

Kapitalisti so v privilegiranem položaju. Oni uživajo sto in sto predpravie, gospodarskih, socialnih, političnih. Delavstvo nima nikakršnih privilegijev, ampak v njegovih pravicah je, silno občuten deficit. Ako ne pride žrtev odtam, kjer je preveč, se ne more zahtevati žrtev tam, kjer je premalo.

Rezultat je torej razredno nasprotje slekoprj. Nujna posledica razrednega nasprotja je razredni boj.

Toda razredni boj — pravijo — ugrožava brambno sposobnost dežele.

Recimo za enkrat, da bi bilo to res. Kaj bi tedaj sledilo iz tega? Da morajo tisti, ki imajo moč v rokah, tisti,

ki uživajo privilegije, storiti vse za povišanje brambne sposobnosti; če jo ovira razredni boj, morajo torej poskrbeti za take koncesije delavstvu, da ne postane razredni boj na zunaj nevaren. Kajti dati mora v prvi vrsti tisti, ki ima preveč; ne pa tisti, ki ima premalo.

Sicer je pa teorija, da krči razredni boj obrambno sposobnost, v splošnem neresnična.

V deželah, v katerih razsaja vojna že tretje leto, se je marsikaj zgodilo in marsikaj izpremenilo; sklepali so se vsakovrstni kompromisi, tudi kakršnih ne bo mogla sodba delavstva na noben način odobriti; ali razredni boj se ni nikjer popolnoma ustaval. Marsikje je bil čez vsako dopustno ufero omejen; izginil pa ni nikjer. In tiste sile sploh ni, ki bi ga mogla fakično spraviti s sveta. Celo iz Nemčije, kjer se je najbolj vkorenili zloglasni "Burgfrieden", smo dobivali poročila o stavkih; niti Kruppova kanonska tovarna, ki je sree vojskujoče se Nemčije, ni bila obvarovana štrajka. Če postanejo vzroki za tak boj premočni, tedaj ga noben dekret in noben kompromis ne prepreči.

V drugih deželah so bili še bolj energični pojavi. Na Angleškem je morala vlada zaradi neziravnih konfliktov med podjetniki in delavji zaseči jame, da so se izpolnile zahteve rudarjev.

Kljub temu se je povsod nadaljevala vojna in nobene dežele ne pravi, da je njena brambovska sila oslabiljena.

Ampak lahko se zgodi tudi to. Nismo slepi za tako možnost. Toda treba je razlikovati in vsako stvar ohledati s prave strani. Razredni boj ni kriv, če opeša bojna sila kakšne dežele, pač pa lahko povzročijo to razmere, ki poženo nezadovoljnost mas na vrhunce. Opravičene, a neizpolnjene zahteve delavstva lahko postanejo nevarne. Prevelika oblast kapitalizma lahko ustvarja in povečava krize. Nasprotno jih uspešni razredni boj manjša in odstranjuje.

V nadaljevanje razrednega boja je edina možnost, da se preprečijo take strašne razmere, kakor se je po izbruhu vojne o njih poročalo iz Evrope. Po vseh prizadetih deželah je delavstvo občutilo nezadovoljnost brezposelost. Obenem se je pa v podjetjih, v katerih se je nadaljevalo delo, stransno pomnožilo izkoriščevanje; čezurno delo je postajalo takorekoč normalno, priganjastvo je šlo v klasje, varnostni ukrepi so se zanemarjali, nadzorovalni organi so mižali. Sočasno se je vgnezdila draginja, pomanjkanje živil, v mnogih krajih nezagrnjena lakota.

Pojzicuse v tej smeri vikano v Ameriki že sedaj. Draginjo že imamo, kakor da tičimo najmanj leto dni do vratu v vojni. Ameriško ljudstvo po večini ni rebelično, četudi ljubi krepke izraze in večasi rado podemonstrira. Pa vendar je prišlo zaradi draginje do resnih izgredov — v New Yorku, Philadelphiaji, Bostonu, pred kratkim v Chicagoji.

Podjetniki zahtevajo delo zoper pogodbe. V raznih tovarnah so taktično suspendirali osemurni delavniki, in to je vaba za kapitaliste sploh.

Taki pojavi navedčajo nevarnost. Tu se ne opravi nič z olepšavanjem. Ako se dajo oderuhom proste roke, tedaj doživimo kmalu lahko povsem enake razmere kakor v najžalostnejših evropskih krajih. aNmen, da se ponaga zaveznikom z vojnim materijalom in z živili je za spekulante kakor iz neba poslana pretvega za navijanje cen, izstradavanje ljudstva je pa potem nezogizna posledica.

Mobilizacija grozi s krizami v industriji, ki udarilo, kakor vedno, v prvi vrsti delavstvo. Težave proletariata se komplificirajo. Njegove razrede pa zopet izrablja kapitalizem sebi v prid, da pritiska na bezde in daljša delovni čas.

Vse to slabi delavske mase fizično in moralno. Natančno povedano: To slabi Ameriko. Neomejenost kapitalizma je največja nevarnost za deželo. In le razredni boj more tej ekspanzivnosti potegniti meje.

Za delavstvo je torej neizogibno, da nadaljuje ta boj. V tem ni nič nepatriotičnega. Narobe. Bilo bi nepatriotično, če bi proletarijat v nerazumevanju nujnega razvoja in v psevdopatriotični hipnozi trpel izkoriščevanje v vseh njegovih oblikah, dokler bi ne postalo prepozno, ker bi bila delavska, torej nacionalna moč že oslabiljena in ker bi bile razmere tako zavožene, da se ne bi dale več izlap spraviti v pravi tir.

To nalaga dolžnost tudi vladi. Če so res interesi naroda na kocki, tedaj spada med najnujnejše nujnosti nacionalne pripravljenosti najintenzivnejša skrb za interese delavskih množic; predvsem bi vlada ravnala proti resničnim interesom dežele, če bi silona ovirala regulatorni razredni boj v prid kapitalizmu. Eminentno bi pa povečala deželno uspešnost, če bi vzela vsaj vse javne naprave čimprej v nacionalno upravo.

Munijska tovarna v Eddystone pri Philadelphiaji je bila danes ob 10. dopoldne uničena. Poročila pravijo, da so se izvršile tri eksplozije obenem. Iz bližnjih krajev so hiteli gasilski oddelki in zdravniške ambulance na pomoč. Ta hip še ni točno znano število žrtev. Doslej pravijo, da je 150 moč v bolnišnicah in še več jih dovažajo s kraja nesreče, o kateri še ni dognano, kako se je zgodila.

Iz Washingtona naznanjajo, da bo prvo leto vojne ameriška bojna mornarica sodelovala z zavezniki in da pojde v ta namen v pasove, v katerih operirajo nemške podmarnike.

V četrtek bo v kongresu najbrže predložen načrt za pet milijard dolarjev vojnega posojila. Od tega naj se dajo 3 milijarde zaveznikom na posodo, 2 milijardi pa naj služijo za ameriške vojne potrebe. Za ljudstvo je glavno vprašanje, kdo bo plačeval stroške.

Svarilo Portorica.

Organizirano delavstvo na Portoriku je poslalo oster protest glavnemu uradu A. F. of L., v katerem upozarja, da so ameriški uradniki pri organiziranju nove vlade na podlagi pred kratkim v kongresu sprejetega zakona popolnoma ignorirali delavstvo, medtem ko kapital suvereno vlada. Santiago Iglesias, predsednik Svobodne federacije delavcev na Portoriku pravi v pismu, poslanem Gompersu, da bodo morali delavci odkloniti sodclovanje nove administracije in si "na kakšen drug način zagotoviti to, kar jim gre", če ne prizna vlada organiziranemu delu večjih pravic.

Portoriko je že dolgo bolesta točka Zedinjenih držav, in čudno je, da ne zna vlada, ki se imenuje demokratično, nekoliko bolje zanimati za ondotne razmere in poskrbiti, da se tam uveljavijo demokratična načela vsaj v tisti meri, v kateri so mogoča v sedanjih družbi. Na portoriškem otoku je štrajk sledil štrajku, in ker splošne razmere tam niso in ne morejo biti take, da bi se moglo to gibanje pripisati visoko političnim namenom, je jasno in bi moralo biti tudi washingtonski vladi jasno, da izhajajo vse te stavke iz gospodarskega položaja ondotnega delavstva in da mora celo obup igrati znatno vlogo pri tem. To se pravi: Delavske razmere morajo biti tako naznosne, da silijo delavce od časa do časa na upor zoper jarem brez obzira na njihovo in nasprotno moč, torej tudi brez obzira na posledice.

Razredni odnošaji v sedanjih družbi so pač splošno nezdрави. Toda kjer je delavstvo tako zasužnjeno, kakor na Portoriku, tam niso odnošaji le nezdravi, ampak tudi akutno nevarni.

Od nobene meščanske vlade ne pričakujemo in ne moremo pričakovati, da reši socialni problem. Naravno je celo, da stoji v velikem konfliktu med delom in kapitalom na strani kapitala; kajti kakor je družba kapitalistično razredna, tako so njene vlade kapitalistično razredne. Ampak kakor je v gotovih razmerah v interesu kapitalista samega, da napravi delavcem nekoliko koncesij in zagotovi svojemu obratu nekoliko varnosti in stalnosti, tako bi bilo pričakovati od vlade, da spozna ta ne delavski, ampak v prvi vrsti državni interes, kapitalistično državni interes, in zavaruje delavstvu vsaj toliko pravic, da ni znano naravnost v obup.

Svojih popolnih pravic ne doseže delavstvo na nobe drug način, kakor z doslednim razrednim bojem. Zakaj dosega teh pravic je odvšina od uničenja razredov. Delavstvo ne more uživati plodov svojega dela, dokler sploh obstoje parasiiti, ki si jih lahko brez truda prilasčajo. Kdor pa je v takem ugodnem položaju kakor kapitalistični razred, ne opusti nikdar prostovoljno svojih privilegij.

AVSTRIJA SLEDI NEMČIJI.

Avstrijska vlada je pod pritiskom Nemčije prekinila diplomatske stike z Ameriko. Baron Zwiadinek, ki je zastopal Avstrijo v Washingtonu, odkar je moral biti Dumba odpoklican, je včeraj prošil državnega tajnika za potni list zase in za člane poslanstva. Skoraj sočasno je dobila vlada od ameriškega poslanika v Bernu Stovalla brzobjavno poročilo, da je avstro-ogrška monarhija dan popreje prekinila diplomatske zveze in izročila zastopniku ameriškega poslanika potni list. Kakor je znano, je poslanik Zedinjenih držav Penfield že v soboto zapustil Dunaj. Takrat je bilo rečeno, da prihaja le na obisk v Ameriko. Zastopal ga je poslanštveni tajnik Joseph C. Grew.

Španija bo zastopala ameriške interese v Avstriji, kakor je prevzela njih zastopstvo v Nemčiji. Avstrija je prosila Švedsko, da prevzame zastopanje njenih interesov v Ameriki.

To je predgrda, kateri bo nedvomno sledila proglasitev vojne med Avstrijo in Ameriko.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala vojna. Lahko se zgodi, da bomo imeli še volitve v vojnem času. Tem važnejša je naloga delavstva, da se pripravi zanje bolje, kakor se je doslej pripravljalo. Znatno zastopstvo delavstva v

Republikanci, progresisti in prohibicionisti in vse meščanske stranke a kliče vpeljale gospodarske enakopravnosti. Demokratje in republikance in vse druge mora premagati socializem, da jim vzame sredstva zatiranja in zasužnjevanja iz rok.

Nikdar ne bodo demokratje in nobene kapitalistične ali polkapitične vlade, tega torej od ameriške ne pričakujemo. Ampak smelo bi se vsaj pričakovati, da bo ta vlada — in zvezno zakonodajstvo — razumelo interese dežele vsaj s svojega stališča. Pred kratkim smo slišali iz nemškega rajhstaga glas, da Nemčija nikakor ni reaktivna dežela, češ njeno socialno zakonodajstvo bi lahko marsikateri drugi deželi služili za zgled.

To je res in ni res. Na Nemškem je socialno zakonodajstvo gotovo bolj razvito, kakor v Ameriki. Kljub temu je Nemčija reakcionarna, in sicer bolj reakcionarna, kakor Amerika. Toda njeno socialno zakonodajstvo je zelo dobro služilo njenim državnim interesom, in sicer prav s kapitalističnega, celo z junkersko-kajzerskega stališča. To je pokazala vojna, v kateri je kajzerska Nemčija zajemala dober del svoje moči baš iz svojih socialnih institucij.

Nikomur ne bo prišlo na misel, da imajo nemški kapitalisti več "ljubezni" do svojih delavcev kakor ameriški. Pač pa je nedvomna resnica, da pozneje položaj in svoje interese veliko bolje od ameriških. S tem, da so storiili delavstvu nekoliko koncesij, so poskrbeli za svoje interese.

To je tisto, kar se more pričakovati od kapitalistične vlade. Ali zeto se kaže, da nimajo gospodujoči krogi v Ameriki niti toliko spoznanja.

Večina delavstva na otoku Portoriko ima življenje, ki se skoraj v nobenem oziru ne loči od suženjskega. Malone vsa razlika je v tem, da dobi ondotni delavec mezo v denarju, medtem ko je dobival suženj skoraj izključno naravno nagrado. Toda ta denarna meza je tako nizka, da si velik del ondotnega delavstva nje ne more kupiti niti toliko naravnih, koliko jih je suženj dobival brez denarja. To pa mora napraviti iz otoka gnezd stalne nezadovoljnosti, ne tiste nezadovoljnosti, ki je neločljiva od delavske zavednosti sploh, ampak nezadovoljnosti, ki je enaka sodu suhega smodnika, v katerega pade vsak hip lahko iskra.

Resnično, bil bi čas, da bi se začeli v Washingtonu naposed nekoliko zanimati za socialne probleme. Če bo socialni boj, ki je sam po sebi neizogiben, potisnjen v oblike, katerih si tudi zavedno delavstvo ne želi, bodo tega krivi vladajoči faktorji.

kongresu zagotovi delavstvu glas pri sklepanju miru. Mislite na volitve!

Predsednik Wilson je dejal, da gre Amerika na vojno zoper avtokracijo.

Rockefeller, Morgan, Gary in nekateri drugi gospodje mislijo drugače. Ker so sami avtokrati, jim tudi avtokracija v Evropi ne gre za kožo.

Wilson hoče vojno zoper avtokracijo. Kapitalisti hočejo vojno za profite.

Vojna je tukaj. Kdo naj ima prav? Vojna zoper avtokracijo ima revolucionaren značaj. Vojna za profite je boj reakcije.

Kdo naj ima prav? Če spozna ameriško delavstvo svojo nalogo, bo z njegovo voljo tako, kakor je dejal predsednik v svoji poslanici. Če preze delavstvo znamenja dobe, bo imel Rockefeller prav.

V St. Louisu zboruje konvencija Socialistične stranke. Poročali bomo o njej, kadar bo končana. Doslej se še vodijo debate, izdelujejo resolucije, skratka nič še ni zaključnega. Kadar bomo imeli gotove sklepe, bomo poročali, in potem se bo tudi lahko govorilo.

Da se ubije en vojak na vojni, velja poprečno petisoč dolarjev. V industriji je stvar čenejša.

Iz nove Rusije.

Iz raznih poročil o dogodkih in o položaju tekom revolucije in po revoluciji v Rusiji je sedaj mogoče sestaviti nekoliko pregleda, ki nam kaže, kako čudovito se je izvršil prehod iz najtemnejše avtokracije v republiko. Marsikaj zanimivega je v teh poročilih in čimdalje bolj se utrjuje prepričanje, da je absolutizem definitivno poražen in da nimajo njegovi zadnji pristaši nobenega upanja več v povratek carizma. Edino nado bi jim mogla dati še zmaga zunanje reakcije; a tudi to upanje se krči od dne do dne.

CARJEVA ARETACIJA.

Stirje od dume imenovani komisariji, ki so imeli nalogo, da aretirajo bivšega carja, so se odpeljali v Mohilev, kjer jih je sprejel general Aleksejev. Njemu so predložili svoje mandate. Njih prihod in povzročil v glavnem stanu nobenega razburjenja.

General Aleksejev je bivšemu carju naznanil prihod komisarjev, in ta je dejal: "Pripravljen sem iti, kamor se zahteva in se vdati vsem odlokom."

Razne formalnosti so zahtevale približno eno uro. Konteradmiral Nilov je hotel spremili carja na potovanje, toda komisariji so mu odrekli dovoljenje.

Nema množica je gledala odhod vlaka, ki je bil sestavljen iz desetih vozov. Med ljudstvom ni bilo opaziti nikakršne razburjenosti in tudi nobenih znakov sočutja za bivšega vladarja.

Neko privatno pismo pripoveduje, da je bila, ko je bil Nikolaj Romanov še v Mohilevu, tam prirejena parada vitezov Šentjurjevega reda. Spreved, ki je korakal proti Nikolajevemu stanu, je nosil rdečo zastavo na kateri se je bleščala beseda "Svoboda". Godba je pa igrala marzeltjezo.

ZA POLJSKO.

V Kijevu je bila velika parada ondodnega vojaštva. Nosile so se zastave, ki so imele deloma svobodna gesla, deloma pa napise, zahtevajoče nadaljevanje vojne. Med njimi je bila tudi rdeča zastava z enoglavinim orlom. Take prapore so nosile revolucionarno poljske legije leta 1863. Množica je navdušeno pozdravljala zastavo, ki so jo izročili poveljniku, pred katerim je parada defilirala. Ta jo je sprejel z besedami:

"Svobodna Rusija pojde roka v roki s svobodno Poljsko."

ARETACIJA CARICE.

Carici Aleksandri je general Kornilov naznanil njeno aretacijo.

Kornilov svojim štabom se je pripeljal pred palačo in je bil uveden v privatne sobe bivše carice. Ta je prišla čez par trenutkov. Njene prve besede so bile:

"Kaj mi pribavlja Vaš obisk?"

Kornilov je vstal in dejal: "Prihajam po nalogo ministrskega sveta in vam moram naznaniti odlok provizorične vlade."

Bivša carica je odgovorila: "Pripravljena sem slišati odlok vlade."

Kornilov je prečital vladni dekret in povedal bivši carici, da je s tem izgubila svojo svobodo.

V palačo so postavili nove straže in odstranili stare. Ko se je štab unaknil, je Aleksandra prosila Kornilova, da bi smela pridržati sluge, ki poznajo navade in potrebe njenih bolnih otrok, zlasti je prosila za bolniškega strežaja sina Aleksija. Kornilov je ugodil prošnji in odšel.

VISOKI IZDAJALCI.

"Ruskaja Volja" objavlja odkritja o tajnih mahinacijah na carjevem dvoru. V daljšem članku pravi list:

"Dvor je bil večinoma Nemčiji prijazen, in splošno znana je žalostna vloga, ki jo je igral Stuermer z namenom, da bi privedel separaten mir med Nemčijo in Rusijo. Časopisje naših zveznikov je dolžilo Rusijo, da je izdajala Nemcem vojne tajnosti.

Aleksej Hvostov, ki je bil odpuščen kot minister za notranje zadeve, ker je hotel izvesti ločitev med carjem in carinjo, je izjavil prijateljem, da ima dokumentarne dokaze za zvezo dvorca z Berlinom in da je bil Rasputin obdan od nemških špi-onov, ki so na lahak način dobivali vojne tajnosti od pijanega meniha.

Na podlagi pisma, ki ga je vojni minister general Gučkov pisal generalu Aleksejevu, vemo, da sta Stuermer in Belajev odklonila ponudbo Anglije, ki je hotela dati Rusiji pol milijona pušk. Podobna dejstva je zbral tudi obrambni odbor dume. Poznamo posledice delovanja generala

Suhomlinova, ko je bil še gubernator v Kijevu in se je obdal s špioni. Njegov najintimnejši prijatelj je bil šef avstrijske špijske organizacije. Naša vojaška tajna služba je vedela o tem, pa ni mogla ničesar storiti zoper to. Rezultat tega izdajstva so bili ruski porazi, ki so veljali na milijone človeških življenj. Suhomlinov pride zaradi veleizdajstva pred sodišče.

AVTONOMIJA ZEMSTEV.

Neka vest pravi:

Nobena izmed vseh novosti, ki jih je vpeljala provizorična vlada, pač nima tako velikega pomena, kakor od kneza Lvova dekretirani odpust gubernatorjev po raznih gubernijah, na katerih mesto so prišli načelniki zemstev. Ta korak je onemogočil protirevolucijo pokrajinskih despotov. Pod starim režimom je minister za notranje zadeve imenoval gubernatorje.

Kot orodje Protopopova so imeli nalogo, da zatirajo vsako politično, intelektualno in socialno življenje. Imeli s pravico izгона, katere so se nekateri naravnost brezvestno posluževali.

Eden teh gubernatorjev je bil general Condotti, ki je vladal v vzhodni Sibiriji. Sedaj je v zaporu. V zvezi z Ruklovim, ki je bil minister za promet in obenem član "črnih stotnij" se mu je posrečilo, da je demoraliziral ves promet na čezsibirskem železniškem sistemu. Dovolilo se je, da so se zadnjih 18 mesecev v Vladivostoku kupili tovori, dokler ni njih število doseglo 26 milijonov kosov. Večinoma so bile to pošiljke iz Amerike, Anglije in Japonske. Tu so ogromne množice obleke, zdravil, kirurških instrumentov in čevljev, večinioma namenjenih za ruske vojske, na povelje Protopopova in Condottija pa namenoma nakupljenih v skladiščih.

DVE KRILI REVOLUCIJE.

Petrogradski dopisnik newyorškega "World" brzojavlja svojemu listu:

"Obe veliki stranki, ki sta na široki podlagi skupno delali za uspeh ruske revolucije, poskušata sedaj z vzajemnimi razumnimi koncesijami povesti ruski narod varno skozi vojno. Eksekutiva delavskih zastopnikov, ki se je v ponedeljek zjutraj, ko se je pričela revolucija, obrnila do dume s prošnjo, naj prizna revolucijo in ravna v tem zmislu, je sedaj levo krilo vlade. Ona obsega delavske strokovne organizacije, socialiste in revolucionarne radikale. Imenujejo jih "rdeče". Čim jim je dal upor vojaštva zoper policijo priliko za to, so bili oni tisti, ki so opravili dejansko delo za razvoj revolucije, in vse soglašajo v tem, da se jim mora dati najpopolnejše priznanje za energijo, katero so opravili to nalogo vpricho vseh nevarnosti.

Konservativnejše krilo je frakeija dume, ki je ostala nedotaknjena od dalekosežnih socialnih reform, zagovarjanih od "rdeče skupine". Ta frakeija želi le ustanoviti uspešno vlado na navadni demokratični podlagi. Ona je imela v zemstvih mogočno narodno organizacijo, ki je bila sposobna za težko nalogo, da reorganizira, boljše rečeno, da prvič organizira notranje razmere v deželi. Tudi odbori za vojno industrijo so večinoma v rokah takih ljudi.

PRIPRAVLJALNO DELO.

Davno pred revolucijo so stali odbori dume in zemstev v odprti opoziciji proti vladi in so tako opravili pripravljalo delo za preobrat.

Tako sta obe krili igrali važni vloge v revoluciji, dasi je bila le frakeija dume organizirana za prevzete vlade. Toda v priznavanju velikega deleža, ki ga je imela radikalna stranka v dumi, so bili nekateri ministri imenovani iz njenih vrst, predvsem justični minister Kerenski.

SPORAZUMNA VLADA.

Ko je bila med revolucijo palača dume središče vstaje, so imeli delavski delegati in odseki dume v ločenih sobah svoje seje, in oboji so gledali, da dosežejo sporazum, kar je bilo tem lažje, ker sta se bili obe stranki že pred sporazumeli o tem, da se mora car odreči prestolu.

Nekateri radikaleci so želeli, da se takoj razglasi socialna republika. Trezne glave na obeh straneh so jih pa prepričale, da je tak radikalen preobrat med vojno nemogoč brez nevarnosti za vso revolucijo, in sedanje ministstvo je bilo sestavljeno v sporazumu obeh strank.

Dočim se torej zelo razhajajo končne zahteve obeh kril, imata oba za sedaj namen, da podpirata provizorično vlado, dokler se ne snide narodna skupščina.

Ruski radikaleci niso omejeni le na mesta in industrijske okraje, temveč so delavni po deželi,

kjer je dobila rdeča propaganda zaradi starih krivih mnogo posluha. Rdeči lahko računajo, da bodo imeli v narodni skupščini zastopnike iz vse dežele.

OBNAŠANJE MNOŽICE.

Nekaj časa so se razširjale divje govorice o krvavih izgrelih množicah zoper višje razrede. Dočim je bilo v čudoviti desetih dneh, ki sem jih videl, tako, da se je vse lahko zdelo mogoče, ne verjamem sedaj v take izgrede. Kmetje so se, če se vzame njih sistematično zatiranje pod starim režimom v poštev, tako obnašali, da je vredno občudovanja.

Nikdar se ni ruska natura, če je globoko razveta, bolj pokazala, kakor ob nastopu nove svobode. Prvi nagon tega ljudstva je bil, da marsiča in zapoje. Sledil sem, zlasti ob večerih, skupinam pod rdečo zastavo, ki so prvič izvrševale to nena- vadno pravico, in presenetilo me je visoko, skoraj bi dejal sveto spoštovanje, ki so ga izražali za svojo srečo. Bili so ganljivi prizori, če so se ustavili pred palačami in požganimi policijskimi postajami in z žarečimi obrazi peli svoje pesem.

ZAVEST MOČI IN ODGOVORNOSTI.

To je bilo v Petrogradu, kjer so mislili, da bodo najprej zlorabljali svobodo. Ti možje obvladujejo v resnici delo vsega mesta, in delavska eksekutiva je prišla do sklepa, da naj se vrnejo municijski in artilerijski delavci najprej v tovarne. Potem se je obnovil promet na cestnih železnicah, in potem so se po vrsti vračali vsi delavci na delo. Za vse industrijske stroke so se ustanovile strokovne organizacije vsehvi sluge in služkinje, ki zahtevajo deseterno delo. In moč delavske eksekutiva je tako velika, da ni treba niti štrajkati za dosegi zahteve.

Vojski in delavci se zavedajo svoje odgovornosti in svoje moči, in medtem ko kažejo občudovanja vredno zrnost, vendar čutijo, da morajo pridobivati pravice, dokler je moč v njihovi hrokah. Vojska in ljudstvo se očitvidno izvrstno razumeta. Povsod vidi človek žareče obraze, na katerih je izraz želje, da bi zanaprej živeli v svobodi, naravnost ginljiv.

IZGLEDI SOCIALIZMA.

V Moskvi je bila situacija manj dramatična, kakor v Petrogradu. Tam se delo ni ustavilo in novi demokratični režim je bil pasivno zadoščeno sprejet.

V Petrogradu se je prelilo dovolj krvi in porabilo dovolj sile, da se je razburilo ljudstvo. Zahteva po maščevanju je merila večinoma proti policiji.

Prve dni, ko so neprenehoma prihajale delavske korporacije v dumo in so pozivale delavske poslance, naj se takoj izvrši ves program, sem se bal novih nemirov. Toda čas za te je minil. Težave lahko nastanejo le še zaradi nesoglasanja pri organizaciji novega socialnega reda v narodni skupščini. Nemogoče je ta hip videti v bodočnost. Po svojih informacijah pa mislim, da izbere narod srednjo pot, ki bo pa vsekakor bolj radikalna, kakor konservativna.

Naj bo oblika bodoče vlade kakršnakoli, delavci in kmetje bodo zahtevali gotove socialistične ukrepe z ozirom na tovarniške obrate in zemljiško posest, in imeli bodo zastopstvo, ki bo dovolj močno, da doseže izpolnitev zahtev."

MOČ DELAVSKE EKSEKUTIVE.

O cenzuri poroča neki dopisnik:

"Kakor mi naznanjajo, nadzoruje cenzura le vesti vojaškega značaja; o političnih rečeh mi je dovoljeno telegrafirati po svoji volji, tako da lahko sprejmete vse za resnice, kar poročam. Nemci, ki koncentrirajo čete na severni fronti in ogrožajo Petrograd, so povzročili to modifikacijo cenzure.

V političnem oziru se je situacija zadnje dni znatno razvila. Delavska eksekutiva je prvič pokazala svojo neodvisno moč, ko se je pripravila, da odpošlje, če bi bilo treba, čete, da se prepriči odstranitve carja in njegove družine iz dežele.

Ker je obstajal strah, da ima provizorična vlada tak namen in se ni bivši carinji nič zupalo, so se storile priprave, da bi se nastopilo zoper tak poizkus, in šlo se je tako daleč, da so bile za tak slučaj pripravljene čete.

Napadno se je poročalo, da je delavska eksekutiva storila odločen korak zoper provizorično vlado. Vprašal sem Bransona, člana eksekutiva in bivšega poslanca iz prve dume, če je delavska eksekutiva sklenila, da se postavi v nameravano nasprotje proti provizorični vladi.

"Ne," je odgovoril Branson, "storili smo le ukrepe, da bi bili pripravljene, če bi se zgodila napaka glede na carsko družino. Če bi bilo potrebno preprečiti napako, bi bili to lahko storili. Ne mislimo na to, da se kakorkoli obrnemo zoper provizorično vlado, temveč smo nje del, da zastopamo veliko maso, ki ni sicer na noben način zastopana. Vlada nas vprašuje za svet, in včasih, kakor v tem slučaju, ji ga dajemo tudi sami, ne da bi bili vprašani."

DELAVSTVO IN VOJNA.

Videl sem pa še vedno meč v nožnici. Vprašal sem Bransona, kaj dela delavska eksekutiva z ozirom na nemško grožnjo. Odgovoril mi je:

"Naravno spoznavamo važnost, da se odgode druga vprašanja in da se pomaga armadi, da se more okrepati in odbiti napad. Poslali smo člane eksekutiva in vojske na fronto, da tam razložijo pomen in obseg revolucije in pozovejo vojsake, naj ne skalje vojaške discipline vpricho sovražnika. Od začetka smo se izogibali vsemu, kar bi moglo motiti armado na fronti.

Vojski v glavnem mestu se dobro zavedajo vloge, ki so jo igrali in mnogo jih je odšlo na fronto povedat svojim tovarišem, da pomeni revolucija svobodo Rusije, da je pa treba zoper sovražnika vzdržati nezlomljeno fronto.

Iz došlih poročil je spoznati, da niso tri četrtine četi trenutek smatralo nove svobode tako, kakor da ni treba sedaj več slušati ukazov. Takoj od začetka smo se obrnili na fronto; pozvali smo častnike, naj spoštujejo človeka v vojsku, vojsake smo pa prosili, naj priznajo višje tehnično znanje častnikov. Od začetka smo poznali grozečo nevarnost sovražnika in smo pazili na to, da se tukaj ne vmešamo.

Res je, da so skušali pacifisti celo vpricho grozečo nevarnosti povzročiti kalitve v armadi, ter so pošiljali na fronto manifeste, ki so se obračali zoper obrambo. Mogoče, da je bilo to delo provokatorjev in drugih nepatriotičnih oseb. Kakšen sprejem so našli taki poizkusi na fronti, kaže protest iz minskega okrožja, ki je poslal delegata v Petrograd, da prosvetuje proti takim manifestom. Delavska eksekutiva v Petrogradu izjavlja, da nima s to agitacijo nobenih stikov."

ZA REPUBLIKO.

Novemu časopisu "Ruskaja Volja" (Ruska svoboda), ki je bil ustanovljen meseca decembra, se je z gotove strani očitala prenegljenost, ker je odločno nastopil za republiko.

Znani liberalec Gredesjul odgovarja v listu na to očitjanje. Pravi, da se je narod temeljito iznebil monarhije in da je ni moči tako lahko obnoviti, zlasti ne z Romanoviči.

V svojem članku pravi: "Nepotreben ni le zadnji car, ampak vse carstvo sploh. Monarhija je z vsemi svojimi historičnimi in verskimi koreninami za vse čase iztrebljena.

To čuvstvo narašča v Rusiji, in živahno zanimanje, ki ga je izzvalo hitro priznanje Zedinjenih držav, izraža to republikansko tendenco. Javna tajnost je, da je Petrograd radikalnejši od Moskve, dasi ni ta manj prepričana o republikanski vladni obliki od njega."

PETROGRAD ALI MOSKVA.

Med Moskvo in Petrogradom je nastalo živahno tekmovalanje, kje naj bo prihodnja narodna skupščina. V razgovoru z nekim urednikom "Novega Vremena" je dejal moskovski župan Čelnikov:

"Moskva je središče narodne ideje in ljudskih gibanj, ki so dovedle do revolucije. Mesto je igralo odločilno vlogo v revoluciji pred dvajsetimi leti, kateri je sledila duma. Javne organizacije, zemstva, ki omogočajo novo vlado, imajo tudi svoje središče v Moskvi. Tudi vlada naj bi se premestila v Moskvo, da se izvrši za vedno prelom s Petrogradom kot tistim delom ruske zgodovine, ki je stal pod nemškimi vodstvom. Moskva bi imela mogoččen vpliv na dumo in na novo ministstvo.

V Petrogradu so zelo naklonjeni Moskvi kot mestu, kjer naj bi bila narodna skupščina, in lahko se zgodi, da se premesti tudi sedež nove vlade tja.

Kakor minejo dnevi in dobiva nova vlada trdna tla pod nogami, se čutijo tudi najradikalnejši elementi, ki zahtevajo takojšnjo popolno socialno demokracijo, naklonjene, da priznajo to vlado. Ti radikalni elementi bodo pa igrali mogočno vlogo v narodni skupščini, čim se snide. Narodna skupščina prinese nedvomno razvemejačo in na presenečenjej bogato bodočnost."

Izgnanci se vračajo.

Eden najvažnejših dogodkov v zvezi z rusko revolucijo je povratek političnih "zločincev" iz Sibirije. Justični minister provizorične vlade Kerenski je takoj razglasil popolno amnestijo in vest se je nemudoma odposlala v Sibirijo, kjer je okroglo stotisoč izgnancev oziroma kaznjencev prinesla svobodo.

O njihovem vračanju poročajo iz Tjumena: Petdeset tisoč sanij, ki vozijo žrtve stare ruske vlade, je na potu iz kazenskih rudnikov in naselbin v novo in svobodno Rusijo. V nepretrganih vrstah drče čez snežene poljane severne Azije proti najbližjim postajam transsibirske železnice.

To so po večini politični kaznjenci, ki so bili administrativno obsojeni v pregnanstvo v Sibirijo, ne da bi bili imeli prilike zagovarjati se pred sodiščem; nekateri niso niti vedeli, zakaj so bili obsojeni.

Vse hiti iz teh krajev, preden se staja sneg: kajti, ko skopni sneg, niso pota niti v najbolj mrzlih krajih ob Leni več za vožnjo. Jetniki, ki ne

priidejo do železnice v 14 dnevih, bodo morali čakati šest do osem tednov, ko se raztaja led po rekah in se bo po njih pričela plova.

Da razloži pomen revolucije.

Da bi bili priča te selitve, je poslala ruska vlada v one kraje nekega časnika v družbi s drugo M. Rozenova, člana ruske dume in nekega člana prejšnjega državnega sveta. Tem je naročila vlada, da naj razlože prebivalcem teh oddaljenih dežel pomen izpremenbe, ki je prišla v deželo.

Ti odposlanci morajo iti med tisoče neciviliziranih pastirskih plemen v Sibiriji in jim morajo razložiti dogodke, da bodo potem splošne volilne pravice določili novo vladno obliko v Rusiji.

Dobro znamenje je, da je bil s to delegacijo odposlan Rozenov, ki se bo gotovo potrudil, da razloži ljudstvu tudi pomen republike. Njegova naloga pač ni najlažja. Toda deloma mu bo gotovo olajšana s tem, da niso imela ta plemena od

stare vlade nič posebno dobrega, da so pa kolikor toliko prihajala v stike z izgnanci od katerih se bržčas niso naučila posebne ljubezni do starega režima.

Vračajo se domov.

Vračanje izgnancev v domovino se je pričelo.

Časnikar je našel zapadno od uralskega gorovja le malo izgnancev, ki so bili blizu železnice, ko se je pričela revolucija. Večje število so našli, ko je prišel sibirski ekspresni vlak v Jekaterinburg v uralskem pogorju. Tu je bilo 150 izgnancev; med temi je bilo 20 članov židovske revolucionarne družbe iz Verholenska ob Bajkalskem jezeru. Izgnanci so bili v posebnih železniških vozovih od 24. marca, t. j. celih pet dni, šele potem so jim povedali o ruski revoluciji.

Na kolodvorih je ljudstvo sprejelo izgnancev z navdušenimi ovacijami, katerim ni hotelo biti konca. Kaznjenci so odgovarjali na pozdrave, to-

da žalostno jih je bilo pogledati.

Gledali so topo in začuden pred se, kot bi bili prišli na drugi svet. — Bili so razcepani, umazani in izstradani. Nekateri so bili pohabljeni vsled revmatizma: dva sta bila brez nog in brez rok, ker so jim prezeble in so jim jih morali odrezati, eden pa je imel prestreljeno nogo, kar si je utrlil, ko je hotel teden pred revolucijo ubežati. Ležal je v jetniški bolnišnici, ko je izvedel, da je svoboden.

Znamenja trpljenja.

Izgnanci so se tako hitro odpravili na pot, da so prišli oblečeni v najrazličnejša oblačila. Nekateri so nosili novo obleko, katero so jim darovali različni usmiljeni ljudje med potjo. Nekateri so imeli suknje iz kožuhoine, da so pokrili umazano obleko. Med temi ki so bili oblečeni v kožuhoine suknje, je bil tudi mlad aristokrat milijonar iz Odese. Bil je pred desetimi leti izgnan v (Konec na 6. strani).

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1904

Incorporirana 22. aprila 1909 v državi Ivan.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

PRESEDENIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
PODPRESEDENIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 29 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Jakob Kocjan, 1406 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POBOTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
2. porotnik: Frank Bavek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. porotnik: Anton Welby, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Frank Škufes, 455 2nd St., Conemaugh, Pa.
Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
Franc Kos, Conemaugh, Pa.
Mihail Flek, R. F. D. 7, b. 143-a, Johnstown, Pa.
Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
Ivan Hribar, 709 Broad St., Johnstown, Pa.
GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenzura društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja edino potom Poštah, Expressih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

FINANČNO POROČILO S. D. P. Z.

za mesec marec 1917.

Table with 4 columns: Društvo št., Vplačano, Isplačano, Upravni stroški. Total sum: \$6,570.93 / \$4,157.13

Upravni stroški 213.85
Vsoga skupaj \$6,570.93 \$4,370.98

Opomba: Od društvenih brez nevedene svote vplačila niso došli prispevki v gl. urad tekom meseca.
* Svota vplačila znači prispevke za mesec februar in marec.

† Svota vplačila znači prispevke za mesec februar.
‡ Svota vplačila znači prispevke za mesec januar in februar.

BLAŽ NOVAK, tajnik.

NIKOLAJEVA POSESTVA.

Dokler je bil Nikolaj Romanov še Nikola II., car vseh Rusov, kralj poljski, veliki knez finski i. t. d., i. t. d., ni bil le najmočnejši politični gospodar na zemlji, ampak tudi eden najbogatejših mož. Velik del njegovega denarnega bogastva je v Ameriki.

V Ameriko pa ni mogel batjuška spraviti svojih zemljišč, ker leže geografsko in fizično v Rusiji, pa se ne dajo preseliti. Ta zemljišča so pa ogromna, in novi režim se bo moral vsekakor baviti tudi z vprašanjem, kaj z njimi. To bo kos agrarno-socialnega problema.

O ruskih zemljiških razmerah poroča Jakob Preluker, ki je znan po raznih delih o ruskih notranjih problemih, sledeče:

„Ruska avtokracija je bila kakor glava velike družine, ki je prišla do velike moči, da vlada in gospodari. Avtokrati ali carji so dosegli osebno nadvlado nad ljudstvom, tako da so popolnoma različni od naroda, razun toliko, kolikor kontrolirajo narodovo življenje in premoženje v imenu carja. Avtokrati so pazili bolj kot kakšen družinski oče, da niso dali ljudstvu nikakršne pravice in da so vse premoženje, moč in oblast zapuščali svojim naslednikom.“

Po rusko-japonski vojni je merila ruska država 9,647,637 kvadratnih milj, ali eno sedmino vsega zemeljskega površja. Prebivalcev ima približno 200 milijonov. Avtokrat (car) je lastnik zemlje in prebivalstva. Od 948 milijonov 63 tisoč 768 akrov vse ruske zemlje je njegova lastnina 680 milijonov 938 tisoč 927 akrov, ali 70 odstotkov. Ostanek 267 milijonov 124 tisoč 836 akrov je razdeljen sledeče:

Table with 2 columns: Category, Value. Includes: Plemstvo 181,606,519 akrov; Trgovci 36,321,303 akrov; Kmetje 35,141,886 akrov; Lastniki malih posestev 8,381,839 akrov; Drugi lastniki 5,673,289 akrov.

Skupaj 267,124,836 akrov
V kakšnem razmerju je to, se vidi v pravi luč iz tega, ako pomislimo, da je 1,400,000 plemeni-tašev in 110 milijonov kmetov in drugih posestkov. Plemenitašem ni treba plačevati davkov.

Izgnanci se vračajo.

(Konec s 5. strani.)
Sibirijo za vse življenje, ker je hotel uprizoriti vstajo v ruski mornarici v Črnem morju.
Drugi so imeli očje in volje kožuhe, da so se varovali krute sibirske zime. Neki mož iz irkutske mestne jetnišnice je nosil pod kožuhom sukno z zlatimi navšvi, ki je bila nekdanj last odpuščenega gubernatorja v Irkutsku.

Vse prebivalstvo mesta Jekaterinburg se je zbralo, da počasti izgnance pri njih odhodu. Priredili so pojedino, pri kateri je nastopila kot govornica znana revolucionarka Zofija Vasneva, ki je bila sedem let v različnih kazenskih naselbinah, ker je imela v svoji posesti knjige revolucionarne vsebine.

Težave transporta.

Čim se je razširila po Sibiriji novica o revoluciji, so se izgnanci takoj odpravili na pot čez sibirske snežene planjave proti najbližjim železniškim postajam. Nekateri so se vozili na kmet-skih saneh, drugi pa so rabili poštne sani. Brez števila sanij so nabrali in se vozili po neskončnih daljavah; trajalo je po več ur preden se je odpe-ljala dolga vrsta sanij.

Pet dni po uspešni revoluciji je prišlo v Irkutsk nad šest tisoč izgnancev; toda večina jih ni mogla dalje proti zapadu ker jim primanjkuje denarja. Nastanili so se po mestu in okoli mesta. Trajalo bo še najmanj en mesec, preden bo do mogli vsi odpotovati v svojo domovino.

Vlada je medtem ukazala, da se jim omogoči povratek na državne stroške in da se uredi želez-niški promet tako, da se morejo vrati s čim manjšim zadržkom.

Vse vrste izgnancev.

Predsednik sprejemnega odbora izgnancev v Jekaterinburgu je podal vse podatke o osvoboje-nih jetnikih. Rekel je, da je bilo vsled odloka nove ruske vlade oproščenih okoli sto tisoč jetnikov. Med temi so politični kaznjenci in teroristi, ki so bili izgnani po sodnijski obravnavi; so pa tudi taki, ki so samo bili na suhu, da so delovali za revolucijo, pa niso prišli na sodišče, temveč so bili tajno poslani v izgnanstvo vsled sumnje taj-ne policije. Žandarmarije ali pa na zahtevo no-tranjega ministra. Mnogo je med njimi tudi kmet-ov, ki so bili administrativno poslani v Sibirijo po občinskih razsodbah; mnogi med njimi bodo prostovoljno ostali v Sibiriji; zlasti oni, ki so našli primeren kraj, ki jim donša dovolj dobička.

Spiridonova med njimi.

Največja kazenska naselbina je bila v Jaku-bi, v severovzhodni Sibiriji. Takaj je bilo okoli 15 tisoč izgnancev, ki so živeli v polovični svobod-i. V okraju Nerčinsk je bilo osvobojenih okoli 100 kazencev, med njimi sedem žensk; delali so v rudnikih.

Iz tajnosti carizma.

Z vestmi o smrti meniha Rasputina prihajajo polagoma na dan reči, ki vsaj deloma osvetljuje-jo notranji položaj v Rusiji in zadnje ministrske krize, ki so spravile reakcijo zopet popolnoma na površje.

Iz raznih ruskih listov, predvsem iz "Ruske-ga Slova" je posneti sledeče:

Dve temni prikazni izrednega pomena sta se pojavili v ozadju političnega življenja Rusije. Ti prikazni sta bili doslej znani na ruskem dvoru kot "temni sili." Zgodovina njih škodljivega delovanja je eno najčudovitejših poglavij mo-dernege časa. Karjera prve teh osebnosti, Ras-putina, se je nenadoma končala. Karjera druge-ga, Manaševič Manojlova, polagoma gasne. Oba sta, skupaj delujoča, predstavljala temno, vse-gamogočno silo v carjevi državi. Po njihji volji so se kabineti imenovali in rušili, ministri nastavl-jali in odstavljali. Popolna zgodovina zadnje ruske ministrske krize in Rasputinovega umora je šele sedaj znana. Dogodki, ki so povzročili krizo, segajo nazaj do Manaševič Manojlovih manipulacij v dobi Stuermerjevega ministrskega predse-dništva. Manojlov je bil Stuermerjev privatni tajnik. Obenem je bil najintimnejši Rasputinov sodružnik in agent

Kralj sleparjev.

„Kralj sleparjev“ je bil naslov, s katerim je rusko časopisje označevalo Manojlova, in njego-va preteklost je popolnoma opravičevala ta na-slov. Že leta 1895. ga je policijski oddelek izbral, da opazuje v Parizu zloglasnega Račkovskega. Zadnji je bil načelnik ruske tajne policije v Fran-ciji in njegovo delovanje je bilo nanašalo izključ-no na volunstvo v zvezi z rusko revolucijo.

Pózneje so poslali Manojlova v Rim, da bi tam nadzoroval katoliške žuhovnike, prihajajoče iz Rusije k papežu. Poiskal je zveze z osebami, ki so imele stike z Vatikanom, in je dobival od ru-ske vlade velikanske svote za plačilo svojim za-upnikom. V resnici je vtaknil večji del dobljene-ga denarja v svoj žep, medtem ko so se morali a-genti z malim zadovoljiti. Ker pa jim je bil ob-ljubil bajne zneske za njihove službe, ne da bi jih bili kdaj doili, je nastal tak škandal, da so ga morali poklicati nazaj v Rusijo.

Vojni izvedenec.

Eno svojih najmenitnejših sleparij je izvrš-il ob času rusko-japonske vojne. Znal si je pri-dobiti ključ za tajne šifrirane depeše Japonec in z njega pomočjo je dodal ruski vladi razne dragocene informacije. Japonske oblasti so pa kmalu spoznale, da zna Rusija čitati njih tajne depeše, pa so zato izpremenile sistem svojega brzozajnega občevanja.

Ker ni mogel Manojlov več razbirati depeš in je bil torej v nevarnosti, da pride ob velik-an-ske svote, ki mu jih je vlada plačevala za njegova

Med osvobojenimi je bila tudi Marija Spi-ridonova, ki je ustrelila nekoga stotnika, ker je ži-vinsko trpinčil vojake. Mučili so potem sedem dni tudi njo; postavili so jo pred vojno sodišče in jo sledujoč izgnali v Sibirijo. Potem, ko je bila opo-ščenja, je zbolela in je prišla v bolnišnico v Čti.

Revolucionarjeva pov. št.

Časnikarju se je v Tjumentu predstavil tudi izgnanec kot "osvobojen jetniški ptič." Bil je te-rorist Anujkii, ki je 1906 ustrelil generala Fuhlo-va, ki je hotel aretirati 500 železniških štrajkarjev in jih poslati v Sibirijo. Močni in širokopleči Anujkii je izpovedal sledeče:

Deset let sem bil v ječi v Aleksandrovsku, 50 milj od Irkutka. To je največja kaznišnica v Ru-siji in v njej je 12 tisoč navadnih kaznjencev in okoli 500 političnih zločincev. Ponajveč so obs-ojenci na dosmrtno katorgo. Prvih pet let sem bil z rokami in nogami priklenjen na samokolnico, katero sem moral voziti na vse kraje, kamor so mi ukazali. Navrh so me še pogostoma pretepal-i na gubernatorjevo povelje. Gubernatorjev namest-nik je še zapovedal, da so me vsak dan pretepal-i v njegovo osebno zadoščanje.

V kaznišnici smo imeli svojo organizacijo in tajna znamenja. O revoluciji nismo znali do dne, ko so nas osvobodili. Ravno v tem času so pre-tepali dva terorista in šest navadnih kaznjencev brez vsakega vzroka. Nenadoma pa se prikaže dr-žavni pravdnik in zakliče v naše veliko veselje: "Rusija je republika in vi ste prosti!"

Potem ko smo bili izpuščeni, smo izvedeli, da je gubernator nameraval uprizoriti za slovo splo-šno pretepanje, da bi nas jetniške ptiče pripravil na sladko svobodo.

Razne epizode.

Med političnimi kaznjenci iz Tobolska se na-haja tudi Aleksander Popov, češ, da je poskušal uprizoriti napad na carja. Pravijo, da je to sko-vala samo policija in da sam ni tega nameraval. Popov, ki je zelo inteligenten, je bil štiri leta u-kljenjen na rokah in nogah.

Neka druga interesantna prikazen med iz-gnanci je bila tudi lepa 19letna Zofija Lijanujka, ki je bila pred letom aretirana, češ, da je razšir-jala revolucionarne ideje. Poslali so jo v sibirsko mesto Kjtun, kjer ji je država plačala za živč \$2.00 na mesec. Za to pa je morala poučevati kmet-ske otroke čitati in pisati.

V neki vasi ob Bajkalskem jezeru je duhov-nik v cerkvi najprej naznanil o ruski revoluciji. Takoj je odšlo iz cerkve 50 ženskih kaznjenc in so hitele na trg, da bi se maševale nad stroгим in tiranskim policistom.

Stražnikova desetletna hčerka pa se jim je po-spravila na pot in zaklicala:

—Ubite najprej mene!
To je stražnika rešilo smrti.

VPRAŠANJE DELAVSKE MATERE.

Piše Marjeta Sanger.

Nič ni bolj tragičnega v našem modernem družabnem življenju, kakor videti ženo v tridesetih letih vsa potrota in okupano, ki je mati velike družine.

Kakšna sredstva mislite, da ima na razpolago taka žena, da poma-ga svojim malim, da odrastejo v noške in ženske, ki naj bodo v korist človeškemu rodu?

Kakšni pripomočki mislite bodo zanjo, da si zagotovi zadostno te-lesno in duševno vzgojo?

To je žena v strahu pred večjimi številom otrok, ako ni izgleda za njih oskrbo, pognana pred vrata zdravniških fekarjev in mazačev, katerih posledice so, da se opote-ka čestokrat v dolini smrti. To je žena, ki si ne zna pomagati, ki ne ve, kaj je kontrola poroda; žena, ki je kličela in brezumno iskala odgovora za svoje tragično življe-nje. Njeni otroci se nahajajo po-nejše morda v kakšnem zavodu za ujednečene in na sodiščih za nedo-rasle.

Ali ravna družba pravično, ko kusa držati delavca in delavko levedno v tem vprašanju? To je vprašanje, na katero moramo iskati odgovora!

Če so velike družine potrebne za lružbo, tedaj naj družba poskrbi vse potrebno, da dobe starši, ki pripravljajo otroke na svet, vs-o-oskrbo za nje. Kajti tako dolgo, dokler se družba temu odteguje, nima absolutno nobene moralne pravice nalagati na pleča moža de-lavca, ki je od vseh v družbi naj-zadnji, veliko družino. Če je tako, za se varuje družba propada, te-laj bi bila na prvem mestu dolž-nost apelirati za veliko družino na one zgoraj, ki imajo sredstva za to da jo lahko vzdržujejo. Toda ne-zvržena resnica je, da žene iz bolj-sih krogov, ki bi iz gospodarskih razlogov lahko odgajale velike družine, že dolga leta prakticirajo kontrolo porodov, ne da bi jim kdo kaj očital. In čemu bi jim kdo kaj očital? One verujejo, da naj imajo otroci vse najboljše v življe-nju. Pustimo na stran tiste mate-re, tiste ženske, ki imajo rajše pse in mačke kakor otroke, saj ne tvorijo večine. Nam gre za mate-re, ki mislijo naprej o življenju, ki ga nameravajo dati svetu, ne gle-de-nato, v kateri razred spadajo, kajti to so resnične prave matere.

Nikar ne mislimo, da matere de-lavskega razreda ne mislijo nič o tem. Mnogokrat, mnogokrat misli revna žena s tihim oblačlova-njem v svojem srecu, kaj bo z nje-gonim otrokom, če pride na svet. Kako ga bo odgojila, kako mu bo dala srečo, po kateri hrepeni vsa-kdo.

Slabi ljudje vedo to prav dobro, pa pridejo k njej in jo oropajo za zadnje cente, poleg tega jo pa pu-ste še v slabem zdravstvenem po-ložaju. In na račun njene neved-nosti in onemoglosti se bogate, si delajo denar. Vzeto vse v vsem, družba na ta način izpodkopava sama sebe, ker ne da delavski ženi o tej zadevi poduka. Na ta način izvršuje družba sama na sebi res-ničen samomor, ker preplavlja rod v telesno in duševno slabimi člani. Družba misli, da pomeni po šte-vilu pomnoženo človeštvo rastoči rod, medtem ko ve prav dobro, da če izobražena žena nalagati sama sebi bremena, ki ga ne more prenašati; vsled tega nalagajo hočeš-nočeš breme delavski ženi.

Toda narava ima za take krivice odmerjene svoje kazni in daje slab rod; kajti namesto da daje jemlje družbi to, kar bi bilo bolj-še.

Revna mati nima časa niti sred-stev, da bi se odpomogla in se spočila od posledic, ki jih ima po-rod. Mnogokrat mora prenesti najtežja dela in vse vrste dela sploh, ko nosi otroka. Na ta način ukrade družba otroku moč, še preden pride na svet, ne da bi se pri tem kaj razmišljalo.

Ko je otrok na svetu in dela mati, da se preživlja, mnogokrat od doma, je njena duša vsa zhe-gana vsled bojazni, da bi se otro-ku kaj ne pripetilo. Ti, ki razume-jo duševno razpoloženje matere in poznajo njega vplive v tem stanju, vedo, kako škodljiva je dojitev otroka.

Toda ne samo to. Medtem ko zahteva družba, da rodi žena de-lavca neizmerno, ji pride na po-moč šele tedaj, ko je pomoč kar se tiče zdravja in rojenčkev sre-če — že skoraj brez pomena.

(Konec prihodnjije).

Vprašanje sedaj nastane: Kaj naj storimo?

V Novi Zelandiji in na Holandskem imajo klinike za pouk o teh vprašanjih že nad trideset let in uspeh je velikanski.

Kontrola porodov pripravi ženo rodilko za srečen rod, mesto za rod strojev.

Ko spozna družba, da so otroci predragocena stvar, da bi se izpali v tovarne, jih homo vzgajajo, kakor vzgajamo današnje otroke.

Kontrola porodov ni samomor človeštva, ampak namen, da se vzgoji čvrst in zdrav narod ter da se prepreči zarod bolnih.

NALOGE MED VOJNO.

Ker je vojna, ni treba pozabiti, da so na svetu še druga vprašanja, kakor zavzetje kakšne 'trenče' ali pa potop kakšne ladje.

V Ameriki je na primer draginja. Res da ni le v Ameriki. Toda ameriško ljudstvo tare gotovo bolj ameriška draginja, kakor recimo španska.

Doslej so se špekulanti izgovarjali z evropsko vojno. Sedaj se bodo z ameriško. Patriotizem špekulantov ne sega tako daleč, da bi prostovoljno obrezali svoje profite v prid svojemu ljudstvu.

Če je človek le nekoliko spekulativen, mu ne dela ustvarjanje takega pomanjkanja nohenih težav. Ampak ta cigu migu kaže, da je vse to pomanjkanje umetno ustvarjeno.

Prav hitro bi se mu pa lahko naredil konec. Ako zaseže vlada vsa važna živila — šampanjec in podobne delikatese zaradi nas lahko izostanejo — in stopi z občinami v zvezo, je v najkrajšem času lahko ustvarjena organizacija, ki mora preprečiti vsako pomanjkanje in vse pretirane cene.

Sedaj smo v aprilu. Za razne prideleke še ni prepozno, da se posejejo. Ameriki se ne manjka zemlje. Treba bi bilo le organizirati delo, nabaviti orodja, gnojil, semenja itd., in pod poštem nadzorstvom bi se lahko zagotovil tak pridelek, da se ne bi bilo bati nobene lakote. Ampak da se doseže uspeh, bi se moralo preprečiti vsako privatno poseznanje vmes.

Drugi izgovor špekulantov je promet. Če jih vjamete z dokazom, da so tu ali tam ogromne zaloge žita, nam zavajajo, da jim ga železnice ne pripeljejo. Od privatnih železniških družb ni pričakovati, da bodo uredile promet po ljudskih potrebah; zanje je merodajen največji profit. To se le na ta način prepreči, da zaseže vlada železnice. Na komparativsko tarnanje se ni pri tem nič ozirati, kajti v tem slučaju soglašajo interesi ljudstva z interesi vlade. In tukaj mora vlada pokazati energijo.

organizacijo in gledati, da jo izpopolni.

Vojna je šiba in zoper nekatere njene udarce ni zdravila. Ampak mnogo trpljenja se lahko prihrani z dobro organizacijo.

Ameriško delarstvo naj skrbi, da izpopolni svojo organizacijo, zlasti politično, pa se mu ne bo treba kesati za delo, ki ga vložil v ta namen.

Stranka

Chicago, Ill.

V nedeljo, 22. aprila zaključuje Jugoslovanski socialistični klub št. 1 svoj letošnji ciklus predavanj. Zadnje predavanje je bilo v nedeljo, 25. marca o "Življenju sveta", in kolikor je bilo opaziti, je zadovoljilo poslušalec.

Zadnje predavanje v tej sezoni bo v nedeljo, 22. aprila.

oh pol treh popoldne v dvorani S. N. P. J. 2657 So. Lawndale ave. Na dnevnem redu bo predmet Evolucija in njeni nasprotniki. Predaval bo sodrug Etbin Kristan.

Klub misli, da spada vprašanje evolucije, ki je zlasti z Darwinovim naukom postalo osrednje moderne naravne znanosti, med tista, ki morajo zbuditi zanimanje v najširših krogih. Nauk o evoluciji pojasnjuje probleme, katerim se ne more izogniti noben misleč človek. Tudi kdor se je rešil bajke o kepi ilovice, iz katere je bil zmesen prvi Adam v raju, se ne more iznebiti vprašanja: "Odkod?" in "Kam?" Hrepeneje po jasnosti o življenjskih problemih je globoko vkoreninjeno v človeku; četudi stavlja današnje materialno življenje na delavnega človeka take fizične in duševne zahteve, da ovira razvoj njegove duševnosti, vendar ne more potlačiti in ubiti teh vprašanj, ki se dvigajo zopet in zopet, in z vedno večjo silo.

Kaj vemo o človeku in njegovem postanku? Kaj o svetu in njega zakonih?

Največ odgovora na to pereče vprašanje nam daje zakon o evoluciji. Zategadelj mislimo, da ustrežemo s tem predavanjem širokemu krogu rojakov in da bomo imeli veliko udeležbo, tembolj ker se potem do zime predavanja zopet prenehajo.

Vstop je brezplačen. Vse, ki so se udeleževali dosedanjih predavanj, vabimo, da pridejo zopet in da pripeljejo še kaj znaneev s seboj.

Louis F. Truger, tajnik.

Chicago, Ill.

Jugoslovanski socialistični klub št. 1 priredi v nedeljo 27. maja v Cicero, Ill. veselico z gledališko predstavo.

na kateri se uprizori glasovita Gogoljeva komedija 'Revizor'. Prijateljske organizacije prosimo, da ne prireajo svojih veselie ta dan, kakor se tudi naš klub rad ozira na take želje. "Revizor" je tako sijajna komedija, da bi bilo gotovo mnogim rojakom žal, če je ne bi mogli videti, ako bi bili vsled kakšne druge veselice zadržani.

Louis Trugar, tajnik.

Klubom J. S. Z. na znanje. Glavni odbor socialistične stranke je poslal pred kratkim vsem našim in drugim socialističnim klubom apel za zbiranje denarja v prilogi fonda \$50,000, ki je namenjen za propagando in agitacijo za l. 1918-20.

Vse prostovoljne doneske v ta namen je pošiljati direktno tajnik skupne stranke, sodr. Ad. Germerju, 803 W. Madison St., Chicago, Ill., ali pa tajništvo J. S. Z., katero odračuna svoto tajniku skupne stranke.

Tajništvo J. S. Z.

ZAPISNIK

konference J. S. klubov v Crawford County, dne 25. marca 1917 v Gross, Kans.

Konferenco otvoril sodr. Chas. Jane. Preds. izvoljen sodr. A. Rupp, podpred. sodr. R. Spaček.

Čita se zapisnik zadnje seje in odobri. Tajniki posameznih klubov poročajo o njih stanju. Sodr. Tratar izroči \$1.50 konf. blagajni-

ku kot prispevek kluba iz Frontenaca za Kristanove shode.

Vname se debata o proslavi prvega majnika. Končajo se sklene, da se pozivajo sodrugi iz Crawford County, da se udeležijo proslave, katero priredita klub št. 30 in društvo št. 65 S. N. P. J. v Breezy Hill.

Sodr. Maru vprašuje, kaj je s knjižnico in priporoča, da se nabavi nekaj novih knjig. Sodr. Sular omenja težkoče, ki so v zvezi z nabavo ovih knjig.

Konferenčnemu tajniku se naroča, da opozori klub št. 157, da pošlje izposojene knjige v cirkulacijo.

Sodr. Maru poroča o stanju konsumne zadruge na Breezy Hill, katera je začela posloovati pred kratkimi; obenem vabi sodruga iz bližnjih naselbin, naj se javijo za pristop.

Prihodnja konferenca se vrši na Breezy Hill četrto nedeljo v aprilu.

Chas. Jane, zapisnikar.

NAZNANILO.

Pittsburgh, Pa.

J. S. socialistično tajniško vijeće št. 1. v zapadni Pennsilvaniji ima redno sejo dne 15. aprila 1917 v prostorih udruženja broj 3, na 879 So. Canal St., N. S. Pittsburg, Pa.

Sodrugi tajniki se pozivajo, da točno izpolnijo svoja trimesečna poročila in jih prineso s seboj, kakor tudi druge reči, ki se tičejo tajniškega vijeća.

Ker je rešiti jako važne reči, je treba, da so tajniki zanesljivo navzoči.

Seja se prične ob 9 dopoldne. Tajnik.

ILUSTRACIJE

naše majniške izdaje.

Poleg drugih manjših bo naša majniška izdaja imela tri velike slike. Naslovno stran krasi podoba delavca, ki izklesuje svetovno zvezo Internacionale. Eno celo stran zavzema reprodukcija krasne Dorisove "Marzelje"; najslajnejši slike revolucije; eno stran pa glasovita Boeckinova "Vojna". Razun tega bo še več manjših ilustracij.

Vse slike so zelo lepo uspele in bodo gotovo razveselile vse odjemalce te izdaje.

REVIZOR.

Odveč bi bilo naglašati veliki pomen Nikolaja Vasiljeviča za rusko literaturo. Med njegova znamenitejša dela spada "Revizor", ki ima v ruski književnosti nekako mesto kakor Moliereov "Tartuffe" v francoski. "Revizor" je bil za svojo dobo naravnost revolucionarno delo, in Gogoljevi prijatelji so se bali, da ga spravi na pot v Sibirijo. Dasi je pisatelj preložil dejanje v notranje provincialno mesto, je njegov bič vsigal po vsej birokratični korupciji širne Rusije. Bila je drzna satira sistema in veliki vtisk, ki ga je napravila, je bil neizogiben.

"Revizor" je preveden skoraj na vse kulturne jezike in je še danes na reportarju velikih gledališč. Njegovo mesto je med nemrjočimi deli. Dasi so desetletja minila, odkar je bil spisan, je še vedno aktualen, in razmere, ki jih šiba z neprekosljivim humorjem, se lahko najdejo mutatis mutandis povsod. Kepenikljada nemškega čevljarja-stotnika, ki je pred par leti izvala smeh vsega sveta, je zrastle na enakih tleh, in "ministerialni svetnik", ki je potegnil v Zagrebu pokojnega poslance Franka in nadškofa, je bil prvi "Revizorjev" bratranec. In dokler bo družabni sistem, v katerem stoji denar nad vsako drugo veljavo, rodil in pospeševal korup-

cijo in graft, bo "Revizor" nemrjoč, ne le na odru, temveč tudi v življenju.

Dejanje Gogoljeve komedije je v kratkih sledečih:

Mestni glavar Skoznik Dmuhajnovski je dobil privatno obvestilo, da pride revizor v mesto; nemara je pa že tam, kajti najbrže potuje inkognito. Glavar sklêče vse uradne načelneke, da jim naznani to novice, ki trešči med nje kakor bomba. V veliki razburjenosti se pripravljajo, da napravijo red v svojih oddelkih. Ampak kako bo napravil v 24 urah red, kjer se je leta in leta vse zanemarjalo?

Da se splošna zmešnjava do dobrega izpopolni, jo pripihata dva mestna gobezdca, graščaka Bobčinski in Dobčinski, s povestjo, da živi v hotelu človek iz Peterburga. Nikamor ne hodi, nič ne plača — on mora biti pričakovani revizor!

Hlestakov je res mlad uradnik iz Peterburga, ampak iz hotela se nikamor ne gane, ker ga je neki stotnik pri kvartar popolnoma oskubel, pa mora zdaj čakati, da dobi kaj evenca od očeta.

Glavar prisopiha v hotel. On je v strahu, Hlestakov pa tudi, ker se boji, da ga hoče aretirati. Ko pa spozna, da je glavar v nekakšni zmoti, se da od njega povabiti v stanovanje. Po obilnem zajtrku, kjer tudi ni manjkalo kapljice, iztreša v pijanosti najsmelejše baharije; navzoči uradniki pa mislijo, da govori iz vina resnica, in njih strah pred revizorjem se le še poveča.

Artemizija Filipovna edina veta, kaj je storiti: Podkupiti ga je treba. In pri uradnem predstavljanju mu res vsi nosijo denarja, ki ga sprejema le "na posodo". Ker se mu tako izvrstno godi, se še malo zagleda v glavarjevo ženo, malo pa v njegovo hčer, s katero se naposedu zaroči.

Ampak njegov sluga je moder fant in misli, da je jiter odhod najvarnejši. Hlestakov se vda, poštar mu poskrbi najboljšje konje, in on se odpelje z obljubo, da se kmalu vrne na ženitovanje.

Glavar je v devetih nebesih. Zdjaj bo revizorjev tist! Gorje tistim, ki so ga tožili! Njegovo srečo pa skali poštar, ki je po stari navadi — odprl pismo, oddano od Hlestakova. Iz njega je spoznal, da revizor ni bil nikakršen revizor; in v pismu, ki je pisano prijatelju žurnalistu, se krvavo norčuje iz teh ljudi. Vsi besne, glavar je izven sebe, naenkrat se pa odpro vrata in policijski predstojnik naznanja, da je prišel — prvi revizor! Strela iz jasnega ošine vso skupino.

Književnost.

CAS, ilustrovana revija za izobrazbo in napredek prinaša v svoji marčni izdaji sledečo bogato vsebino:

Ogledalo — povest, Interview — povest, — Zapuščena — povest, Umetno vrtnarstvo — Kako morate dihati, da se ne vtopite — Dekliška doba — slika — Pri simfoničnem koncertu — pesem Ivana Zornana, Žlobodranje — slika — Mrzlica, kako se je ubranite in zdravite — Razvoj medicine od dr. F. J. Kerna — Ketteju v spomin — pesem Ivana Zornana — Pred solničnim vzhodom — slika — Krvavi boji med mravljami — Umetnici v poljubih — Pesem Ivana Zornana — Učite otroke o vrednosti denarja — Prohibicija in Sloveni — Markiza Anglesy — slika — Nekaj, kar se nas prav posebno tiče — Nemci in njihovi zavezniki v svetovnem ogledalu — Gatheena — slika, Moč solničnih žarkov — Uredniški pomenki — Iz upravnistva, — Za vsacega nekaj.

Čas izhaja vsak mesec enkrat in velja za vse leto \$2.— ter se naroča na 2711 s. Millard Ave., Chicago, Ill.

VABILO

na plesno veselico

katero priredi DRUŠTVO ŠT. 112 S. S. P. Z., WHITSETT, PA., na Wick Haven, dne 14. aprila t. l.

Prijazno vabimo vse člane našega in drugih društev, kakor tudi vse druge osebe iz Wick Haven in okolice, da se naše veselice udeležijo.

Čisti dobiček je namenjen za društveno blagajno. Vstopnina je \$1.00. Dame v spremstvu so vstopnine proste. — Za dobri prigrizek in sveže pivo bode skrbel zato izvoljeni odbor.

Na svidenje dne 14. aprila v Wick Haven, Pa.

Frank Kočenc, tajnik.

Hrftobol

nastane navadno vsled nereda v obstih in zahteva takošnjo zdravniško pozornost.

ALI STE SLABI?

Ako se toltite, labo, ako gubite na teži, ako nimate dobrega telesa in ako je vaš probavni sistem izredno tedi, tedaj rabite Severa's Balsam of Life (Severov Življenjski Balsam). On odpravi zaprtje in učini vaš sistem. Cena 75 centov. V lekarnah.

Severa's Kidney and Liver Remedy (SEVEROVO ZDRAVILO ZA OBISTI IN JETRA).

Vživajte to zdravilo, da odpravite nerednosti. Priporoča se tudi pri vnetju obisti in mehurja, pri tiščanju ali odtoku motne scaline, pri boleznem puščanju vode, proti oteklim nogam, vodenici in kislemu želodcu. Cena 50c in \$1.00.

Hrftobol je izgubil.

Mr. K. Milauskas, 11 Highland Ave., Newton Upper Falls, Mass., nam piše: "Trpel sem na hrftobolju in vsled bolečin na strani, in ko sem čital v Vašem almanahu, sem začel rabiti Severovo Zdravilo za obisti in jetra, in kmalu sem popolnoma okreval."

SEVEROVA ZDRAVILA

so napredaj povsod v lekarnah. Zahtevajte samo Severova. Zavrnite ponaredbe. Ako ne morete dobiti, kar zahtevate, naročite naravnost od

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

Table listing various books and pamphlets for sale, including titles like 'Maksim Gorki: Mati, mehka vezba', 'Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicških klavnic', 'Enrico Ferri: Socializem in moderna veda', 'Proletariat', 'Etbin Kristan: Nevarni socializem', 'Kdo uničuje proizvajanje v malem', 'Socializem', 'Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"', 'Kapitalistični razred', 'Vojna in socialna demokracija', 'Prof. Wahrmond (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost', 'O konsumnih društvih', 'Zadrzna prodajalna ali konsum', 'Katoliška cerkev in socializem', 'Spoved papeža Aleksandra'.

Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.

PROLETAREC.

4008 W. 31st St.

CHICAGO, ILLINOIS.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprtnice, medaljonske, itd. Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

Vabilo na veliko spomladansko veselico

katero priredi

društvo "NARODNI VITEZI" št. 39. S. N. P. J.

v soboto 14. aprila 1917

v Narodni dvorani vogal Racine Ave. in 18. ulica.

Pričetek ob 8 uri zvečer. Dame in gospodične v spremstvu so vstopnine proste.

Za izvrstno godbo, sveže pivo in dober prigrizek bode skrbel odbor.

Na svidenje 14. aprila na veselici!

Tajnik.

Vabilo

Slavnemu slovenskemu občinstvu v Clevelandu se uljudno naznanja, da priredi prva slovenska godba v Clevelandu, pod imenom "BLED" svojo prvo

PLESNO VESELICO

v J. Birkovi dvorani, 6006 St. Clair Ave.

v nedeljo dne 15. aprila 1917

Ker bo to prvi nastop slovenskih godbenikov, so mljudno vabjeni vsi Slovenci in Slovenke da se vdeležijo.

Začetek ob 7. uri zvečer.

ODBOR.

KUBA JE NEMOŽNI NAPOVEDALA VOJNO.

Kubanski predsednik Menocal je obljubil predsedniku Wilsonu, da bo Kuba stala na strani Zedinjenih držav. V petek je pripravil kubanskemu kongresu resolucijo, ki izrekala, da je med Kubo in Nemščjo vojno stanje. Razlogi, ki jih je navedel, se v glavnem strinjajo z argumenti predsednika Wilsona: izrečenimi v njegovi znani poslanici.

V soboto, deset minut po šestih zvečer je kongres sprejel resolucijo.

Takoj, ko je predsednik Menocal podpisal razglas vojne, je vlada zaplenila tri nemške ladje, ki so bile internirane v kubanskih pristaniščih. To so "Bavaria" s 3898 tonami, "Adelheid" z 2476 tonami in "Kydonia" z 2390 tonami.

Slušači je, da bo zgledu Zedinjenih držav in Kube sledilo še sedem ameriških republik, in sicer Bolivija, Brazilija, Guatemala, Haiti, Nicaragua, Panama in San Domingo. Za republike Argentina, Chile, Honduras, Paraguay, Peru, Costa Rica, Ecuador, San Salvador, Uruguay in Venezuela mislijo, da bodo vzdrževale Zedinj. državam prijazno nevtralnost; držanje Colombije in Mehike je negotovo.

REVOLUCIJA POKOPAVA SVOJE ŽRTVE.

Iz Petrograda poročajo dne 6. aprila: V četrtek je Petrograd pokopaval svoje mrtve. Stoosemdeset žrtev revolucije je imelo najslavesnejši pogreb, kar jih je to mesto videlo, odkar stoji, dasi je enostavnost kazala glavni značaj žalobne ceremonije. Ne eden izmed vseh mogočih carjev ni imel takega pogreba, kakor teh 180, ki so dali svoje življenje za svobodo Rusije.

Na historičnem Martovem polju je njihov grob. Tam je bil izkopan v kotu, skupen grob za vse, da bodo združeni v smrti, kakor so bili v sreči, v hrepenenju in boju združeni v življenju. Tja na to polje se je vil sprevod, neskončen, nepregleden, skozi mesto, ki je bilo takorekč vse zavito v rdečo zastavo z žalobnimi črnimi trakovi. Skozi mesto je korakal sprevod, ki je bilo videti skoraj izumrlo. Kajti vse, vstevši ženske in otroke, kar je le moglo hoditi, je šlo za pogrebom.

Velikanska četa delavstva, ki je bila razdeljena po strokah in organizacijah, je korakala med dvema dolgima vrstama vseučiliških dijakin. Profesorji, učitelji, zdravniki, meščani različnih poklicev, so korakali v skupinah, za njimi pa zopet delaveci in študenti. Tem so sledile dolge vrste kmečkih žensk in služkinj, oddelke vojakov in častniški zbor je pa zaključil sprevod.

Povsod so zvonili zvonovi. Vojaske godbe, razdeljene v sprevodu, so igralo žalobne koračnice. Sicer je vladal vseskozi slavnosten mir. Po mestu so bile trgovine zaprte, promet ustavljen, in bilo je, kakor da zadržava Petrograd svoj dih.

Nad sprevodom je vibriral cel gozd zastav, rdečih, na katerih so se bleščala gesla nove republike. Vsaka izmed 180 krst je bila odeta z rdečo zastavo.

Tako so prihajali na Martovo polje. Vsaka skupina s svojo krsto se je ustavila, da izroči svojega mrtvega zemlji. In vselej kadar se je spuščila rdeča krsta v ogromni grob, ji je top s Petrovlovskve trdnjave z onstran zmrzle Neve zagrmel zadnji pozdrav. Stoosemdeset strelcov za stoosesdeset junakov. Notri, v trdnjavi, so jih lahko slišali nekdanji ministri, ki čakajo tam na dan, ko bodo dajali odgovor za svoja dela.

Tako je nova Rusija pokopala svoje mrtve — z žalostjo, a z globoko hvaležnostjo in srečo. In ves svet, ki ljubi svobodo in hrepeni po njej, je čutil z žalujočo, z vstajajočo Rusijo.

Poročilih z Dunaja je pred kratkim izšla sledeča cesarska naredba, s katero se v Avstriji v sedanjih časih nadomešča zakon:

"Mi, Karl I. (IV.) po milosti božji cesar avstrijski, apostolski kralj ogrski, kralj hrvatski, slavonski, dalmatinski, kralj češki, nadvojvoda Gornje in Nižje Avstrije, kralj jeruzalemski, mejni grof moravski in istrski, vojvoda bukovinski itd. itd. našim zvestim:

Tem potom ukazujemo, da se imajo znanprej vsi državni, deželni, okrajni, občinski uradi posluževati v uradnem poslovanju nemškega jezika, ki ga razglasamo za uradni jezik v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru. Od dneva razglasitve je strogo zabranjena uradna raba vsakega jezika razun nemškega. Moje oblasti imajo nadzorovati popolno izvrševanje te naredbe, ki velja za vse naše podanike brez razlike in strogo kaznovati vsako kršitev.

Na Dunaju, v naši rezidenzi dne 5. marca 1917. Karl I. (IV.)"

Odgovornosti za točnost tega poročila ne moremo prevzeti, kajti kakor smo že pogostoma omenili, je brzjav zlasti v sedanjih časih na razpolago resnici in laži. In ker gre vsaka taka vest čez več postaj, se tudi lahko zgodi, da se spotoma kaj izpremeni.

Gotovo je to, da vodijo nemške meščanske stranke v Avstriji od začetka vojne intenzivno kampanjo za nemški državni jezik, ker vedo, da

Samomori v Zed. državah.
Leta 1915 je značilo število samomorov v Zedinjenih državah po 20,3 slucajev na 100.000 prebivalcev, ali za 0,3 odstotko manj, nego l. 1914. Mesto Chicago zavzema 15. mesto najštevilnejših samomorov.

Na leto se so samomori osobito v zapadnih mestih zelo pomnožili. Računski na 100.000 prebivalcev, je bilo v San Francisco 55,7 slucajev samomorov, v San Diego 63,3; v Sacramento 5,12; v Los Angeles 32,7; v Oaklandu pa 21,4. V ostalih mestih pride na jednako število prebivalstva slucajev samomora kakor sledi: Omaha, Neb. 41,8; St. Louis, Mo. 37,2; Chelsea, Mass. 32,6; Atlantic City, N. J. 29,8; Springfield, Ill. 30,4; Hoboken, N. J. 21,1; Denver, Colo. 26,5; Seat-

le bo za to zahtevo nikdar več tako ugodne prilike kakor sedaj, ko stoji Avstrija pod "protektoratom" Nemčije. Vladna politika v Avstriji je pa kakor aprilsko vreme. Izza vseh mogočih poizkusov, med katerimi je bila nekaj časa tudi nekakšna zveržena avtonomija, ne bi bilo nič drugega, če bi bila vlada naposled res prijadrala v luko nemškega šovinizma.

Da igrajo sedaj v Avstriji hazard, je očitno. V dunajskih ministrskih uradih v Herrengasse in na Ballplatzu si najbrže v svoji bolehnih fantaziji domišljajo, da je to rešen korak, češ s tem bo najbolje zagotovljena državi zaščita mogočne roke Nemčije. Ali kadar začne igralce igrati va banke, tedaj gre navadno navzdol. In zdi se nam, da so to že precej zadnje kvarte, ki jih izgrava Avstrija.

Mogoče je, da ovira avstrijski sistem podprt s pruskimi hajoneti, revolucijo v črno rumeni državi. Ali da vzbujajo take naredbe revolucionarnega duha, je gotovo. Dejstvo, da je nemško prebivalstvo v manjšini v Avstriji, se ne da zatajiti. In to nasilno narivavanje nemščine mora povzročati razburjenje. Vseh možnih slucajev pa tudi Karlova vlada nima v rokah. Vojna je. In koeke ne padajo na vojni vsak dan enako. Če bi se na primer tako zasukalo, da bi zavezniške armade prekoračile nekoliko mej s tolikim uspehom, da bi nastala v avstrijski vojski nekoliko večja konfuzija, tedaj bodi Bog milostljiv familiji Habsburg! Ruski vojaki nimajo le hajonetov, ampak imajo tudi revolucionarne proklamacije s sabo. In če izgubi vladna sila enkrat kontrolo iz rok, tedaj lahko izbruhne ves srd, ki se je leta in leta nabiral v srehih.

To je možnost, ki je bila nekdanj zelo oddaljena; toda daljave se krajšajo, in zdi se, da bogovi že polagoma zaslepljujejo tiste, ki jih hočejo pogubiti.

Iz Petrograda javljajo: "V četrtek je po vsteh iz Kodanja dr. Edward David, govoreč za večino socialno demokratične frakcije v nemškem rajstagu izjavil, da so zunanji minister Miljukov in njegovi pristaši germanofobi (sovražniki Nemcev) in da polagoma socialni demokrati svoje upanje v Kerenskega kot justičnega ministra in Čejdza kot voditelja socialistov v dumii.

Justični minister Kerenski je podal o tem žurnalistom sledečo izjavo:

"Če misli poslanec David, da homo pomagali pri mešetarenju za separaten mir, se zelo moti. Ampak če na drugi strani misli, da hoče nemški narod slediti našemu zgledu in rešiti svojega cesarja njegovega trona, tedaj ne moremo nič drugega kakor toplo aplaudirati, zakaj to bi nam napravilo zelo svobodne roke in onogočilo uvedbo predhodnega pogajanja za mir."

Da, ruska revolucija je izpremenila položaj. Da! Z njo dobiva vsa vojna nov značaj. Z njo postaja revolucionarna. O tem si je treba napraviti jasen pojm: Svetovna revolucija zoper srednjeevropsko avtokracijo prinese proletariatu pogoje, kakršnih ni imel še nikdar — pogoje za uspeh njegove osvoboditve!

Preko Londona prihajajo poročila, da se je na Dunaju primeril velik škandal, vsled katerega so vojni minister Krobatin, justični minister Schenk in finančni minister Spitzmueller — tisti Spitzmueller, katerega so bili nekaj časa postavili celo na čelo vlade — demisionirali. Škandal so povzročile sleparije pri dodajanju materiala za armado.

Poročilo pravi, da so vsi trije ministri pomagali bivšemu ravnatelju Dunajske depozitne banke dr. Franzu, da bi ušel posledicam sleparijskih mahinacij. Dr. Franz je bil nakupovalni agent za armado in je baje zaračunal nezasišane cene. Dva oficirja, ki sta vodila preiskavo v tej stvari, trdita po nekem poročilu iz Kodanja, da so ministri važne točke njunega poročila o preiskavi izpremenila, ne da bi se bilo to njima naznanilo. Ministri so baje priznali dejstvo pred sodiščem in afera je povzročila na Dunaju veliko senzacijo.

Torej prav tako, kakor je bilo na Ruskem, dokler je bila dežela še avtokratična. Če bi dali tudi avstrijski narodi svojemu popolnoma nepotrebnemu Korleku slovo, pa bi se zamašil velik vir korupecije.

Zvezni uradniki imajo polne roke posla z aretacijami nemških špijonov.

Lahko se zgodi, da bo pri sedanjem zasledovanju špijonov in zarotnikov marsikdo po nedolžnem pomešan med resnične grešnike. Naj ljudje, ki imajo preveč temperamenta, četudi ne napačnih misli, pazijo na svoje jezike!

Ameriška ladja New York je naletela na plavajočo mino. Vendar je, četudi hudo poškodovana, dospela v liverpoolsko luko.

Ruska provizorična vlada je odpravila vse zakone, ki so doslej omejevali svobodo vere in vesti.

edino prava pomoč v želodčnih boleznih. Hkrati vrši dvojno delo. Ono namreč čisti drob ter ga ob enem krepi, ono ga prišlih k normalnemu delovanju ter hkrati odpravljaj temeljno bolezen. Če ga poizkusite v slucaju zapeke, glavobola, nervoznosti, izgube slasti in energije, splošne slabotnosti itd., se najbolj prepričate o njegovi izbornosti. Cena \$1.00. Po lekarnah — In če trpite na revmatizmu ali nevralgiji, če Vam je treba pomoči v ponesečenju, če imate izpahline, otekline, ozeblino itd., ali če si želite okrepiti utrjene mišice ali noge, poizkusite Trinerjev Liniment, pa se boste uverili, da

ni boljšega zdravila za take slucaje. Cena 25 in 50 centov po lekarnah, po pošti 35 in 60c. Jos. Triner, izdelovalec-kemik 1333-1339 So. Ashland ave., Chicago, Ill. (Adv.)

JAKO VAŽNO Vprašanje?
"Ali sem že poslal zaostalo naročilo za "Proletarca"?
Ne se! —

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorstvanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vse gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vključbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih življajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odzamejo kake banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potem Clearing House je bil izdelan v Chicago pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housem. Ako je šlo na ali drugi banki slabo valed panike ali vojnske, so ji takoj prišlo na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnilo zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vreden, da so povzod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Housem, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonдов.

J. Richter
predsednik.
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

Dr. Richter's Pain Expeller
za revmatične bolečine, za bolečine otrpnosti sklepov in mišic.
Pravi se dob le v zavrtku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavrtku naše trine znamke s šifro.
25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si za ravnot od
F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington Street,
New York, N. Y.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zaslepa se vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3999

Moderno urejena gostilna
VILLAGE INN
s prostornim vrtom za izlete
MARTIN POTOČAR,
Ogden Ave., blizu cestne železnice postaje, Lyons, Ill.
Telefonska številka: 224 m.

Ako želiš čitati najnovejše in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

LOUIS RABSEL
moderno urejen salon
NA 400 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhajajo mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 N. Ohio St., Chicago, Ill.

MODERNA KNIGOVARNICA.
Okusno, hitro in zredno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Hladno ceno in politna postrojenja.
BRATJE HOLLER,
1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill.
(Advertiser.)

SLOVENC
pristopajte k
SLOVENSKE NARODNE POGREBNE JEDNOTE.

Naročite si devnik "Prosvetla". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.

Vstanjavljate nova društva. Deset članov(ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečja Slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka
F. KERZE CO.,
2711 South Millard Avenue, CHICAGO, ILL.
Cenike prejmete zastoj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik
MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

V teh dnevih velike draginje
bi se moral vsakdo varovati pred boleznijo, ki pomeni velike izdatke za hišo. Popolna resnica je v pregovoru. "Forewarned is Forearmed". Slaba prebava glavobol, zguba okusa, splošna slabost, vsi taki znaki vas opozorjujejo, da iščete zanesljivega zdravnika — malo pozornosti vašim črevam, bo vam pomoglo preprečiti sitne neprilike.

Trinerjevo Ameriško Zdravilno Grenko Vino
je tisto zdravilo, katerega potrebujete v takih slucajih. Isto izčisti čreva, odstrani zbrano nevarno stvarino, v kateri se rode in množe razni bacili, pomaga prebavi, povrne okus in ojači kri in želodec, ki so potem vstanu brani se pred večino napadajočih bacilov. aZ gori označene slucaje, nadalje za nervoznost, želodčne neprilike pri ženskah ob času življenjske preembe, kakor tudi pri premogarih v premogarskih okrajih, itd., je priznano to zdravilo za najboljše izmed vseh enakih pripravkov. To vino je pripravljeno iz grenkih zelišč, koreninic in lubja, ki imajo znane zdravilne moči in iz čistega, naravnega, močnega rdečega vina. Isto je dobro tudi za najbolj občutljiv želodec. Cena \$1.00. V lekarnah.

Trinerjev Liniment
vam prinese v hišo pravo družinsko zdravilo. Je nepreskoljivo za revmatizem in nevralgijo, je izvrsten pri ponesečenju, za zvijenje, otekline, okorel vrat, itd. Je jako poživljajoč za utrjene mišice po težkem delu ali dolgi hoji. Cena 25 in 50c v lekarnah, po pošti 35 in 60c.

Trinerjev Cough Sedative
je najbolj zanesljivo zdravilo zoper prehlade in kašelj, hripavost, vnetje sapnika, nadohu, itd. Cena ista kakor za liniment.
Trinerjeva zdravila so dobila najvišje mogoče nagrade na mnogih mednarodnih razstavah. Zadnje nagrade: Zalta kolajna—San Francisco, 1915, Grand Prix—Panama, 1916.

JOS. TRINER
kemik izdelovalec,
1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.
Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in raneozdravilnik.

DENAR V DOMOVINO.
Sigurno jamstvo, da se Vam denar ne izgubi kadar ga pošiljate je—ko Vam ga pošilja. Mi jamčimo za vsako pošiljatev.
POŠILJAMO TUDI BRZOJAVNO
za \$2.50 vsako denarno pošiljatev, ako naslov ne presega 6 besedi.
SIFKARTE
Vsaki, kateri želi potovati v domovino po vojni, naj si sedaj osigura prostor na parniku ako hoče, da potuje z enim od prvih parobrodov, kateri otplujejo po vojni v Evropo. Ako želite kakšne pojasnila v kateri koli stvari, pišite ali pa pridite osebno na:
KASPAR STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO
Kapital, prebitok in uloge nad \$6,000,000.00.